De zilverrug

Willy Schuyesmans

Over dit boek

De zilverrug is een gorilla die leeft in het Park der Vulkanen, een beschermd natuurgebied in Rwanda. Daar speelt het verhaal zich af. De hoofdpersoon is Yuhi, een jonge zwarte uit een dorp in de buurt. Hij is erg bang voor gorilla's. Zoals iedereen in het dorp trouwens, en vooral de stropers. En dan komt iemand op school vertellen dat men de gorilla's moet beschermen. Yuhi kan zijn oren niet geloven!

Willy Schuyesmans

De zilverrug

Jeugdroman

COLOFON
DE ZILVERRUG
ISBN 978-94-913-6193-7
D/2013/Willy Schuyesmans, uitgever/
NUR 280

De eerste druk van *De zilverrug* verscheen in 1988 bij uitgeverij Altiora in Averbode onder het wettelijk depotnummer D/1988/39/20.
Doelgroep: vanaf 9 jaar
Trefwoord: jeugdboeken, verhalen

Website: **www.schuyesmans.be**
E-mail: **willy@schuyesmans.be**

voor Joewie en Joewie

Muzungu

'Muzungu! Muzungu!'

Meteen schrikt Yuhi wakker uit zijn dromen. Vooraan dreunt de meester nog steeds zijn Franse lesje af. Hij staat in het felle zonlicht dat door de openstaande deur naar binnen valt. Op het bord heeft hij twee rijtjes woorden geschreven. Het eerste – in zijn eigen taal, het Kinyarwanda – kan Yuhi moeiteloos lezen. Het tweede rijtje is de vertaling in het Frans. Inka = vache; inyana = veau. Het interesseert hem geen zier.

Buiten heeft iemand 'muzungu', 'blanke' geroepen. Door de lemen muur hoort Yuhi een auto stoppen. Stemmen. Behendig laat hij zich achter de richel van leem zakken die als bank dienst doet. Daar, in het schemerdonker van het klasje, kan de meester hem onmogelijk zien. Alleen Bzira, vlak voor hem, heeft zijn verdwijning opgemerkt. Ze draait zich steels om en knipoogt naar Yuhi. Die ligt nu languit op de grond achter de laatste richel. Bzira zal hem niet verklikken. Ze is zijn beste vriendin. Later zal hij met haar trouwen. Als hij genoeg gespaard heeft om een koe te kopen. Hij knipoogt schalks naar Bzira en duikt onder. Vlak bij de grond heeft Yuhi al lang geleden een gaatje in de muur gemaakt. Tussen de gevlochten takken heeft hij de leem weggekrabd. Van daaruit kan hij de speelplaats helemaal overzien. Hoe vaak heeft hij daar al gelegen? Er is altijd wel wat te beleven. Op de weg gaan de vrouwen met langzame passen voorbij. Ze dragen zware vrachten brandhout op hun hoofd. Of een tros groene bananen. Of grote manden met maniok of kleurige bonen. Minstens de helft heeft ook nog een baby op de rug. Die is strak ingesnoerd in een geitenvelletje dat onder hun borsten is samengeknoopt.

Af en toe passeert een Twa-meisje uit zijn buurt. In een netwerk van bamboe draagt die wel acht of twaalf aarden potten op haar hoofd. Yuhi kan zich perfect voorstellen hoe zwaar zo'n last weegt. Moeder Biheko maakt ook zulke kruiken. Voor hun hut liggen er altijd wel een paar in de zon te drogen.

En dan zijn er de herdertjes met hun koeien. Jongens van een jaar of zes drijven wel vier of vijf grote beesten voort. Hop, hop, naar de rivier! Yuhi kan horen hoe ze de dieren met hun bamboestokken op de rug slaan.

Soms is er ook niemand, al gebeurt dat niet zo vaak. Dan laat Yuhi zijn blik over de donkere vulkanen dwalen. Door zijn kijkgat kan hij het machtige silhouet van de Karisimbi zien. En de afgeknotte kegel van de Visoke lijkt wel een reusachtig liggend rund. Met zijn ogen volgt Yuhi de aflopende rug van het ingebeelde dier. Rechts daarvan liggen de bamboebossen van de Sabinyo, de tandberg. Dat weet hij, al kan hij ze van hieruit niet zien.

Met Murambi, zijn vader, is hij daar meer dan eens geweest. Samen gingen ze stropen in het reservaat. Dat was pas avontuur. Heel wat leuker dan die saaie school. Soms bleven ze een nacht kamperen in het dichte bergwoud op de Karisimbi. Bij dageraad controleerden ze dan de stroppen. Bijna altijd zat er wel ergens een duikertje, zo'n kleine antilope, in gevangen. Vader verkocht die buit in Kinigi of zelfs in Ruhengeri. Wat extra geld kwam immers goed van pas. Maar ze moesten wel heel voorzichtig zijn. Stropen in het reservaat is streng verboden. Wie door een antistroperspatrouille gesnapt wordt, vliegt voor twee jaar achter de tralies. Maar Murambi past wel op. En ook Yuhi staat als stroper al aardig zijn mannetje. Hij kan geen heerlijker tijdverdrijf bedenken dan door het reservaat te zwerven, sporen te lezen en stroppen uit te zetten. Zolang ze maar geen buffels, olifanten of gorilla's tegenkomen. Is het niet doodjammer dat hij hier zoveel kostbare tijd moet verliezen? Hier in dat

donkere, muffe schooltje gebeurt nooit wat.

Of toch? Yuhi drukt zijn rechteroog tegen de kleine opening tussen de gevlochten twijgen. Een jeep is midden op het pleintje gestopt. Een jonge, blanke vrouw is al uitgestapt. Aan de andere kant slaat iemand net het portier dicht. Een zwarte parkwachter in een kaki uniform komt achter de jeep uit. Op de zijkant van de wagen spelt Yuhi de letters PGM. Wat mag dat betekenen? Vlak erboven staat een driehoek getekend. Daarop de afbeelding van een gorilla met een zilverwitte rug.

Yuhi heeft die jeep al eens eerder gezien, in Kinigi, bij de ingang van het Park der Vulkanen. In de vakanties trok hij daar wel eens naartoe met de andere kinderen van zijn dorp. Al heel vroeg 's morgens kwamen er rijke, blanke toeristen aan. Die wilden de gorilla's zien. Als je het handig aan boord legde, viel er altijd wat te rapen. Een balpen of een zonnehoedje. Je moest er alleen voor zorgen dat je als eerste bij hen was om je hand uit te steken. Staan dringen met tien of twintig had geen zin. Dan wisten de toeristen niet meer aan wie ze iets moesten geven. En dan gaven ze meestal niets. Of ze gaven alleen iets aan de kleinste van de groep. Dat de grotere jongens het meteen weer afpakten, kwam blijkbaar nooit bij hen op.

Die jeep heeft zeker iets met het reservaat en met de gorilla's te maken. Die man en die vrouw dus ook. Dat is wel zeker. Nyiramachabelli kan het natuurlijk niet zijn. Die is twee jaar geleden vermoord. Yuhi heeft haar kamp wel eens gezien. Het ligt daar hoog op de helling tussen de Karisimbi en de Visoke in. Ze woonde midden in het oerwoud. Men zegt dat ze soms gewoon tussen de gorilla's ging zitten. Ze was Amerikaanse en heette eigenlijk Dian. Maar in het dorp noemde iedereen haar Nyiramachabelli. Dat betekent: de-oude-dame-die-zonder-man-in-het-bos-woont. Meteen na de moord viel de politie het dorp binnen. De agenten doorzochten alle hutten. Ze dachten natuurlijk dat stropers haar hadden vermoord. Die lustte ze immers rauw. Maar later

vertelde men in het dorp dat een andere blanke het gedaan zou hebben.

In elk geval is die jonge, blanke vrouw iemand anders. Yuhi ziet hoe ze achter uit de jeep een grote, kartonnen doos haalt. Die lijkt wel zwaar te wegen. Ze drukt de doos stevig tegen haar buik en loopt met kleine, vlugge passen in de richting van het klasje. Op dat moment schrikt Yuhi op van een ferme tik op zijn bil. Het is Bzira, die hem aanstoot en fluisterend waarschuwt:

'Pas op! De meester!'

In een oogwenk zit Yuhi rechtop op de richel. Maar het duurt even voor zijn ogen weer aan de schemering in het klasje gewend zijn. De stem van de meester klinkt dan ook veel dichterbij dan hij verwachtte.

'Wel, Yuhi, zeg jij me eens heel precies bij welk woord we gebleven zijn.'

Daar heb je het weer. Hoe vaak heeft hij in de klas al niet voor schut gestaan. Soms hoort hij niet eens zijn naam. Yuhi kan op zo'n moment wel in de grond zinken. Overal die grijnzende gezichten van zijn klasgenoten. Alleen Bzira lacht nooit. Zij is ook een Twa, net als hij. Ze heeft hem eens verteld dat heel die Hutu-troep haar gestolen kan worden. Maar ja, in de praktijk verandert dat niet veel. Je bent een Twa, en daarom kijken ze op je neer.

Niet alle Hutu's doen dat. De meester bijvoorbeeld is ook een Hutu. Die heeft nog nooit één verkeerd woord over een Twa gezegd. Yuhi vermoedt zelfs dat de meester hem speciaal achter in de klas heeft gezet. Daar heeft hij minder last van de anderen.

'En, Yuhi, komt er nog wat?'

Hij haalt zijn schouders op.

'Ik weet het niet, meester.'

'Je weet het niet. Wat doen we daarmee?'

Yuhi weet precies wat er nu zal volgen. De meester zal hem naar voren laten komen. Hij zal schuin achter hem gaan staan. Met zijn

handen op Yuhi's schouders zal hij de klas toespreken. Een zedenpreek over hoe belangrijk het wel is je best te doen. Over hoeveel je vader en moeder zich wel ontzeggen om hun zoon of dochter naar school te laten gaan. Over...

Maar niets van dat alles gebeurt. Net op het moment dat de meester zijn hoofd opheft om Yuhi naar voren te roepen, trippelt de blanke vrouw het klasje binnen. Ze stevent recht op het tafeltje af dat onder het bord staat. Daarop laat ze de zware, kartonnen doos met een plof neerkomen. Nog nahijgend kijkt ze de donkere klas in. Ze knikt vriendelijk naar de kinderen, die ze maar nauwelijks kan onderscheiden.

Yuhi zucht opgelucht. De meester vergeet hem op slag en haast zich naar voren. Hij begroet de vrouw hartelijk in het Frans. Dan komt de parkwachter binnen, die Yuhi ook bij de jeep gezien heeft. Hij draagt een opgerold projectiescherm op zijn schouder. Yuhi herkent dat meteen. Toch heeft hij zoiets nog maar één keer gezien. Dat was twee jaar geleden tijdens een feest op de missiepost. Een verre oom had hem daar eens mee naartoe genomen. Een pater toonde toen op net zo'n scherm kleurige beelden uit zijn eigen verre land. Grote huizen stonden erop en heel veel auto's. Alles was bedekt met een dikke, glinsterende laag sneeuw. Boven op de top van de Karisimbi ligt ook soms sneeuw. Vader Murambi heeft dat wel eens gezien. Maar Yuhi kon zich niet voorstellen dat ook op het dak van hun hut sneeuw zou liggen. Of zelfs gewoon op de weg.

De meester pakt de hand van de man met het scherm en schudt die lang en hartelijk. Dan slaat hij met zijn stok een paar keer op het bord. Als de klas stil is, zegt hij trots:

'Beste kinderen, deze meneer is Baranyenka. Tien jaar geleden was hij net zo oud als jullie. Hij zat hier in hetzelfde klasje en was één van mijn beste leerlingen. Toen ik hem niets meer kon leren, is hij naar Ruhengeri getrokken. En zopas vertelt hij me dat hij nadien zelfs nog in Kigali heeft gestudeerd. Begrijp je wel: helemaal in Kigali! Nu werkt

Baranyenka als wachter in het reservaat. Samen met deze mevrouw van PGM reist hij alle scholen uit de buurt af. Daar gaat hij over het Park vertellen.'

Een wild gejuich barst los. De kinderen begrijpen het meteen. Die middag zal er wat leukers gebeuren dan les krijgen. Maar de meester hamert alweer met zijn stok op het bord. Als de laatste kreten zijn weggestorven, gaat hij verder:

'Weten jullie wat PGM betekent?'

Niemand weet het.

'PGM is Frans, de afkorting van 'Projet Gorille de Montagne'. Dat wil zoveel zeggen als 'Berggorillaproject'.'

Yuhi slaat tevreden met zijn rechtervuist in zijn linkerhand. Hij heeft dus goed gegokt. Die vrouw heeft wat met de gorilla's te maken. Dat kan boeiend worden.

Terwijl Baranyenka zijn scherm ontrolt, haalt de vrouw een diaprojector uit de doos. Die zet ze achter in de klas op, vlak naast Yuhi's richel. De meester komt met een verlengsnoer aandraven. Even later hoor je buiten de generator aanslaan die voor de elektriciteit moet zorgen.

Als het eerste plaatje aanflitst, wordt het muisstil. Je hoort alleen het doffe gedreun van de generator buiten. Met open mond kijken de kinderen naar een prachtig beeld van de vulkanen. Alleen Yuhi voelt zich niet helemaal op zijn gemak. De blanke vrouw is naast hem komen zitten op de richel. Ze heeft hem daarbij even bemoedigend toegeknikt. Yuhi zit kaarsrecht en durft niet opzij te kijken. Intussen begint Baranyenka te vertellen. En vertellen kan hij. Hij spreekt over het rijke leven in het Park der Vulkanen. De vrouw achterin verwisselt de plaatjes. Veel dieren waarover de parkwachter spreekt, kennen de kinderen. Klipdassen horen ze 's nachts rond de hutten ritselen. Aardwormen zo dik als je grote teen zie je na elke regenbui. En iedereen heeft al wel eens een kameleon zien

zitten, doodstil op een sorghostengel. Alleen zijn enge ogen bewegen met schokjes. Elk oog draait in een andere richting. Yuhi heeft ooit wel eens 'kameleon' gespeeld. Dan draaide hij zijn beide ogen zo ver hij kon naar het topje van zijn neus. Iedereen moest erom lachen. Alleen Bzira kon dat niet hebben. Ze zei dat Yuhi moest ophouden met scheel kijken. Zijn ogen zouden nog wel eens zo blijven staan.

Een duikertje verschijnt op het scherm. Dat dier is minder bekend. De meeste kinderen zijn immers nog nooit echt in het bergwoud geweest. Maar voor een Twa als Yuhi heeft het antiloopje geen geheimen. Het is de lievelingsprooi van zijn vader. Hij kan er een flinke prijs voor krijgen, want het vlees is erg lekker. En het dier is klein genoeg om het ongezien het park uit te smokkelen.

Als Baranyenka een woudbuffel toont, gaat een zucht van afgrijzen door het klasje. Buffels zijn maar al te goed bekend. Soms daalt een eenzaam mannetje de berg af. Plots staat hij woest briesend midden in een sorgho-akkertje. De vrouwen laten dan hun hak in de steek en rennen gillend naar de dichtstbijzijnde rugo. Binnen de omheining van een hut zijn ze veilig, maar het woeste dier heeft er doorgaans niet veel moeite mee een vrouw in te halen. Dan loopt de buffel haar gewoon omver. Of erger nog: hij pakt haar op zijn horens en gooit haar de lucht in. Nauwelijks een paar weken geleden was in Shundura nog een vrouw door een buffel gedood.

Als de eerste gorilla op het scherm verschijnt, schateren de kinderen het uit. Ook Yuhi kan zijn lachspieren niet bedwingen. De zwarte kolos doet hem onwillekeurig aan de burgemeester denken. Die heeft ook zo'n dikke buik en een zwaar, hoog voorhoofd.

Maar bij de volgende dia verstomt het gelach. Dezelfde gorilla staat erop. Het is een zilverrugmannetje, zoals Baranyenka hem noemt. Op nauwelijks enkele meters afstand zitten vier mensen gehurkt te kijken en foto's te maken. Dat is ongehoord. Iedereen weet wel dat de toeristen de

gorilla's opzoeken. Maar komen ze er echt zo dichtbij? Is dat niet levensgevaarlijk?

Yuhi zit op het puntje van de richel. Elke spier van zijn lichaam is gespannen. Hij wil geen woord missen van wat de wachter vertelt. Thuis, in zijn dorp, heeft hij over gorilla's de vreselijkste verhalen gehoord. Bloeddorstige wezens zijn het. Als ze een mens te pakken krijgen, verpletteren ze hem met hun enorme lichaamskracht. En hier ziet hij toeristen vlakbij de gorilla's zitten. Alsof ze samen aan het picknicken zijn.

Er volgen meer van die beelden. Yuhi weet niet wat hij ervan moet denken. Met zijn rustige stem legt Baranyenka uit dat gorilla's er misschien wel vreselijk uitzien. Maar binnenin zijn het brave, rustige loebassen. Je kunt er vlakbij gaan zitten. Soms wordt er wel eens eentje wat zenuwachtig, omdat je toch te dichtbij gekomen bent. Dan trommelt hij op zijn borst, loopt een paar passen of breekt een bamboestengel af. Maar gevaar is er niet bij. Daar wil hij alleen indruk mee maken. Een waarschuwing: blijf nu waar je bent. Meer niet.

Het licht van de projector floept uit. De voorstelling is ten einde. Maar Baranyenka heeft er blijkbaar zin in. Hij blijft nog een hele tijd praten met de kinderen en beantwoordt hun vragen.

Yuhi luistert ingespannen. Er brandt een vraag op zijn lippen, maar hij durft ze niet goed te stellen. De vrouw naast hem moet het in de gaten gekregen hebben. Ze bekijkt Yuhi glimlachend, knikt hem bemoedigend toe en zegt dan hardop: 'Baranyenka, ik geloof dat deze jongen hier ook nog wat wil vragen.'

Yuhi voelt zijn mond droog worden. Alle kinderen hebben zich omgedraaid en kijken hem aan. Pas als Bzira naar hem knipoogt, schept hij moed en flapt het eruit:

'Waarom mogen wij niet in het Park?'

Baranyenka's gezicht klaart op in een brede glimlach.

'Waarom zouden jullie niet in het Park mogen?' zegt hij. 'Als je in Kinigi een kaartje koopt, mag je met een groep mee. En omdat wij Rwandezen zijn, hoeven we lang niet zoveel te betalen als de bazungu of andere buitenlanders.'

'Dat bedoel ik niet', stottert Yuhi. 'Waarom mogen wij niet zomaar in het reservaat? Vroeger mocht dat toch. Het Park was van ons. Als we er nu komen en de wachters krijgen ons te pakken, dan vliegen we de gevangenis in.'

'Ja', lacht Baranyenka. 'Dat is natuurlijk wat anders. Wij willen het Park zo goed mogelijk bewaren. Dat is heel belangrijk voor Rwanda. Dus kunnen we niet zomaar toelaten dat iedereen er in en uit loopt. Ook niet dat men er akkertjes aanlegt, zijn koeien in laat grazen of er op de dieren gaat jagen. Dan is er in tien jaar tijd van het Park niets meer over. En dat zou heel erg zijn voor ons land. Weten jullie waarom?'

Mashira's vinger schiet de hoogte in. Hij was altijd al een haantje-de-voorste, en ook nu weet hij meteen een antwoord.

'Omdat de bazungu dan niet meer naar de gorilla's kunnen komen kijken', zegt hij zelfverzekerd.

'Dat zullen de toeristen dan inderdaad niet meer kunnen', geeft Baranyenka hem gelijk. 'En dat is belangrijk. Het geld dat zij binnenbrengen, kan ons landje best gebruiken. Maar toch is dat lang niet het belangrijkste. Als het Park verdwijnt, sterven wij allemaal van honger en dorst.'

Vijfentwintig monden vallen tegelijk open. Sterven van de honger, omdat het Park er niet meer is? De meeste kinderen eten nooit iets dat uit het Park komt. Yuhi wel. Af en toe maakt zijn moeder een lekkere stoofpot klaar met het vlees van een gestroopt duikertje. Maar voor de rest komt bijna alles wat ze eten van de akkertjes rond de rugo. Daar kweekt moeder bananen, bonen, maniok, zoete bataten, sorgho, maïs en nog veel meer. Daar eten ze elke dag van, en dat heeft toch niets met het

Park te maken.

'Toch is het zo', zegt Baranyenka, nadat hij de kinderen één voor één heeft aangekeken. 'Als het Park verdwijnt, droogt heel Rwanda op. Dat zit zo. Jullie weten dat het hier op de vulkanen veel regent.'

En of ze dat weten. Nu, vlak vóór de kerstvakantie, begint het korte, droge seizoen. Maar hier op de vulkanen is daar weinig van te merken. Elke dag mag je wel een paar enorme stortbuien verwachten, en soms blijft de mist dagenlang hangen.

'Het woud op de vulkanen', verduidelijkt Baranyenko, 'is als een enorme spons. Die zuigt al dat regenwater op en geeft het beetje bij beetje aan heel Rwanda af. Als het woud verdwijnt, stroomt het regenwater veel sneller naar beneden. Het krijgt dan niet meer de tijd om langzaam van de bladeren te druppen en in de grond te dringen. Zo komen de bronnen in heel de streek zonder water te staan. Het land droogt uit. Op de akkertjes kan niets meer groeien. De koeien sterven omdat ze geen drinkwater meer hebben, en de mensen natuurlijk ook. Als we het Park beschermen, slaan we twee vliegen in één klap. We beschermen ons eigen voedsel. En we lokken tegelijk de rijke toeristen naar hier, die de gorilla's willen zien. Begrijp je nu waarom we niet kunnen toelaten dat iedereen er zomaar in zit te rotzooien?'

Yuhi is te verbaasd om ja te knikken. Hij begrijpt wel wat Baranyenka zegt. Maar het idee alleen al! Nooit meer in het Park te kunnen komen. Nooit meer met zijn vader in de bamboebossen rond te zwerven. Nooit meer vallen voor duikertjes uit te zetten. Yuhi weet zeker dat zijn vader zich daar niets van zal aantrekken. Die zou Baranyenka vierkant uitlachen. Sterven van de honger? Kom nu!

Yuhi zit diep in gedachten verzonken en merkt niet eens dat de les voorbij is. Pas als de blanke vrouw hem op zijn schouder tikt, schrikt hij op.

'Hé, jij daar, wil je me even helpen met die doos?'

'Natuurlijk, mevrouw.'

Yuhi springt op. Hij ziet nog net de jaloerse blik van zijn klasgenootjes. Voorzichtig laden ze de projector en de dia's in de doos. Het snoer komt er bovenop.

'Hier, pak jij deze kant', zegt de vrouw.

Dan stapt Yuhi achteruit de klas uit, zijn lippen op elkaar geperst. Even later kijkt hij langs de doos naar beneden. Zal de vrouw niet op zijn blote tenen trappen? Zij heeft immers schoenen aan. Buiten lopen ze samen naar de jeep, half naar elkaar toe gedraaid met de grote doos tussen hen in.

'Gelukkig dat jij me wilt helpen', zegt de vrouw. 'Alleen is het een heel karwei. Tussen haakjes, hoe heet jij eigenlijk?'

'Yuhi, mevrouw.'

'Ik heet Ingrid.'

Samen zetten ze de doos in de jeep. Yuhi blijft even staan ronddraaien. Moet hij nu nog wachten? Of kan hij terug naar de klas?

'Hier, voor de hulp', lacht Ingrid.

Ze grabbelt achter de bank van de jeep naar een papieren rol, die ze voor Yuhi's ogen ontrolt. Het is een poster van een gorilla met daaronder in grote letters 'Protégez-moi'.

'Begrijp je dat, Yuhi?' vraagt Ingrid.

'Nee', schudt Yuhi.

'Het betekent: bescherm mij. Zul je dat altijd doen?'

Hij stamelt iets onverstaanbaars. Dan draait hij zich plots om en loopt met de poster in zijn hand geklemd naar de klas.

Pombe

Het hele dorp geurt naar geplette bananen. Rond de grote, houten kuip staan wel tien mannen de brij te kneden. Het romige, dikke sap kleeft tot aan hun ellebogen. Biheko giet af en toe scheutjes water uit een kruik in de kuip. Als er bananenbier, pombe, gemaakt wordt, staat ze altijd op de eerste rij. Ze zingt en lacht met de mannen, die urenlang het brouwsel stampen en kneden met hun blote handen. Bier maken is altijd een beetje feest in Yuhi's dorp. Iedereen heeft ermee te maken.

Een week geleden is het al begonnen met de oogst van de bananen. Met een groot mes hakte Murambi de groene trossen af. Yuhi en de andere kinderen van het dorp droegen ze voorzichtig op hun hoofd naar de binnenplaats. Daar moesten ze eerst nog een dag of twee rijpen onder een laagje bananenbladeren. Toen werd de oven klaargemaakt. Ook dat was Murambi's werk. Die kon dat het best in de hele buurt. Yuhi was trots op zijn vader. Soms kwamen ze hem uit een van de andere dorpen halen, speciaal om de oven aan te maken. Gemakkelijk was dat niet. Eerst moest de ovenput leeggemaakt worden, want die werd altijd opnieuw gebruikt. Dan hakte Murambi acht of negen verse bananenstammetjes van zowat een meter lang. Die legde hij zorgvuldig over de put. Daarop stapelde hij de trossen bananen. Ook een heel precies werkje. Ze moesten zo hoog mogelijk worden opgestapeld zonder dat ze gingen schuiven. Dan dekte Murambi de stapel af met bananenbladeren en bond die met de dikke, soepele nerven dicht. De hele hoop werd ten slotte met aarde bedekt om de lucht af te sluiten. Murambi hoefde dan alleen nog het vuur in de put aan te maken. Het mocht niet te hevig zijn, maar het mocht ook niet uitdoven. Eigenlijk moest het een dag of vier blijven smeulen, tot de bananen helemaal rijp waren.

En nu is het dus zover. Vanmorgen hebben de mannen de rokende hoop opengehaald. De vrouwen hebben dan de nog warme trossen naar de kneedkuip gebracht en de hele stapel bananen gepeld. Wat niet meer in de kuip kon, mochten de kinderen opeten.

Yuhi heeft dat allemaal moeten missen. Hij zat immers op school. Vanmorgen nog had hij zijn moeder gesmeekt om thuis te mogen blijven. Maar wat dat betreft, is Biheko onvermurwbaar. Yuhi had niet langer aangedrongen. Met een pruillip en slepende voeten was hij vertrokken op de laatste schooldag vóór de kerstvakantie. Maar nu is hij erg blij. Hij tikt even met de opgerolde poster tegen zijn kuit en zwaait er dan mee naar zijn moeder. Die zet meteen haar waterkruik neer en wenkt Yuhi.

'Hé, jongen van me, kom hier! Kijk!'

Biheko schort haar rokken op en haalt drie gele banaantjes tevoorschijn.

'Die heb ik voor je bewaard, Yuhi. En hoe was het op school? Wat heb je daar bij je?'

Yuhi antwoordt niet meteen op al haar vragen. Die mama toch! Hoe lief van haar om speciaal voor hem een paar overrijpe bananen te bewaren! Hij ziet al voor zich hoe ze die voor de neus van de andere kinderen heeft weggegrist. Want snel moet je zijn als die bende zich op de overblijvende bananen stort. Toen hij kleiner was, heeft Yuhi dat vaak genoeg gemerkt. Handig vangt hij de bananen op die zijn moeder hem toewerpt. Men zijn tanden trekt hij van eentje de schil af en slokt het overrijpe vlees gulzig naar binnen.

Dan begint Yuhi te vertellen: over Baranyenka, de dia's en de gorilla's, en over Ingrid van wie hij die mooie poster gekregen heeft. Intussen is Bzira er ook bij komen staan. Ze knikt heftig om het hele verhaal te bevestigen. Yuhi geeft haar één van zijn banaantjes, en er verschijnt een ivoren lachje op haar gezicht. Natuurlijk wil moeder de poster zien. Yuhi propt de laatste banaan haastig in zijn broekzak en rolt

voorzichtig de prent open. Biheko staart er verbaasd naar. Zelf heeft ze nog nooit een levende gorilla van dichtbij gezien. Die foto lijkt zo echt dat ze even naar adem moet happen.

'Moet je kijken!' roept ze.

Meteen staat een heel groepje rond Yuhi naar de poster te kijken. Zelfs de brouwers laten hun kuip in de steek en vegen hun armen af. Iedereen is het ermee eens: Yuhi heeft een prachtig geschenk gekregen. De jongen voelt zich de held van de dag. Als Bzira hem ook nog in zijn arm knijpt, wordt hij overmoedig en begint hardop te vertellen wat hij die middag van Baranyenka heeft geleerd. Hij spreekt over het Berggorillaproject en over de dieren in het Park, de buffels, de klipdassen en natuurlijk de gorilla's zelf. Wel twintig mensen hangen aan zijn lippen. Yuhi vertelt dat de toeristen veel geld betalen om tot vlakbij de gorilla's te komen. Tot op een paar meter. Ongelooflijk!

'En Baranyenka zegt dat wij de gorilla's moeten beschermen en...'

Tot nu toe hebben de omstanders zwijgend naar Yuhi geluisterd. Hier en daar trekt wel iemand zijn wenkbrauwen op, anderen lachen geamuseerd. Ze kennen het Park al hun hele leven en vinden er, eerlijk gezegd, niet veel bijzonders aan. Maar als Yuhi ook nog spreekt van de gorilla's te beschermen, tja, dan is de maat vol.

'Wel, wel', onderbreekt de jonge, sterke Karangwa hem. 'Bedoelt die parkwachter van jou dat we die lieve beestjes een beetje moeten ontzien? Ongedierte is het, en hoe eerder we ze kwijt zijn, hoe liever. Als die bazungu zo graag gorilla's willen zien, wil ik ze voor hen vangen. Voor mijn part mogen ze ze naar hun verre land meenemen. Dan kunnen ze ze daar elke dag bekijken.'

De omstanders grinniken. Die Karangwa met zijn scherpe tong zit ook nooit om een grapje verlegen. Maar ja, gelijk heeft hij wel. Gorilla's zijn nu eenmaal gevaarlijke dieren, en zolang die vrij in de bergen rondlopen, kun je maar het best op je hoede zijn.

Yuhi is wel wat geschrokken van die plotselinge, bijtende tussenkomst van Karangwa. Langzaam rolt hij zijn poster weer op. Het liefst was hij meteen naar zijn hut gelopen. Maar net als hij dat overweegt, hoort hij het fijne stemmetje van Bzira.

'Gorilla's zijn helemaal niet gevaarlijk.'

De hele kring barst in lachen uit. Stel je voor: gorilla's niet gevaarlijk! Dat is net te veel voor Yuhi. Als ze denken dat hij Bzira zomaar laat uitlachen, hebben ze het mis.

'Ze heeft gelijk!' roept hij boven de lachers uit. 'Baranyenka zegt dat het rustige, brave loebassen zijn, die alleen maar aanvallen als ze in het nauw gedreven worden.'

'O ja? Geloof je dat echt, Yuhi?'

Van buiten de kring klinkt de rustige stem van oom Nturo. Die zit al de hele tijd gehurkt tegen de wand van een hut en heeft van daar het gesprek gevolgd. Maar nu acht hij het moment gekomen om een woordje mee te spreken. Als iemand met gezag over gorilla's kan praten, is het toch zeker wel oom Nturo. Tien jaar geleden heeft hij oog in oog gestaan met een gorilla. Die heeft hem toen in zijn schouder gebeten, en zijn linkerarm is nog altijd onbruikbaar. De kring wijkt uiteen, als oom Nturo langzaam naar het midden schrijdt. Daar blijft hij staan, recht tegenover Yuhi en Bzira. Met rustige bewegingen van zijn rechterarm maakt hij zijn hemd los en laat het over zijn linkerschouder zakken. Iedereen ziet het verschrikkelijke litteken op de plek waar de gorilla zijn tanden in het vlees heeft geplant. De huid is tot een lange, licht gekleurde streep samengetrokken. Het lijkt wel of er een soort worm over ooms schouder kruipt. De genezen huid zelf glanst. Net een zweer die elk moment kan openspringen. Oom Nturo neemt Yuhi's hand in de zijne en legt die op zijn schouder. Yuhi doet zijn ogen dicht, terwijl zijn bevende vingers over de hard geworden rimpels glijden. Huiverend trekt hij zijn hand terug.

'Mooi, hè, Yuhi? Dat is nu het soort geschenk dat gorilla's zo graag

uitdelen. Wil je weten hoe het gebeurd is?'

Yuhi kent het verhaal. Oom Nturo heeft het al dikwijls verteld. Yuhi heeft niet veel zin om het nog eens te horen. Maar de omstanders denken daar anders over. Oom Nturo is immers een goede verteller. Ze moedigen hem aan, al is dat maar nauwelijks nodig. Terwijl hij lachend zijn hemd dichtknoopt, begint hij zijn verhaal.

''t Was in de tijd net vóór de grote regens. Ik geloof dat jij nog maar pas geboren was, Yuhi. Of misschien zelfs nog niet. We waren de bergen in getrokken om duikertjes te stropen en wie weet ook nog iets anders te verschalken. 't Was nog vroeg in de morgen. We hadden in een boom geslapen. Binego en ik hadden net wat nieuwe stroppen gezet, en N'zaka was een speer aan het snijden uit een bamboestok. Het was koud daarboven. Ik stelde voor dat we wat hout zouden sprokkelen voor een vuurtje. We konden dan meteen iets eten, want daar hadden we nog geen tijd voor gehad. We trokken een eindje het bamboewoud in. Ik sloeg met mijn mes een grote varen weg en zag vlak voor mij... een ngagi, een gorilla. Ik werd helemaal slap van schrik en keek recht in die twee afgrijselijke, bruine ogen. Het was een monster, een reus. Hij steunde op zijn knokkels. Achter hem zag ik nog drie, vier gorilla's die zich uit de voeten maakten. Maar de eerste bleef staan. Ik was intussen wat van de schrik bekomen. Dat buitenkansje mocht ik niet missen. Tenslotte was ik altijd een goede speerwerper geweest. Voor ik het zelf helemaal besefte, had ik mijn speer gegrepen en uit alle macht naar die ngagi geslingerd. Wat toen gebeurde, heb ik mij mijn hele leven beklaagd. Was het door de spanning van het moment, of heeft dat beest zich op het laatste ogenblik nog bewogen? In elk geval: ik miste hem. Midden op zijn borstkas had ik gemikt, maar de speer schampte op zijn arm af. Het beest brulde en sprong op. Ik hoorde Binego achter mij nog 'Pas op!' roepen. Ik draaide me om en liep weg, zo hard ik kon. Maar al na een paar passen had het dier me ingehaald. Ik hoorde beenderen van mijn schouder versplinteren

onder zijn tanden, en toen wist ik niets meer.'

Hier zucht oom Nturo diep en kijkt de omstanders aan.

Het blijft doodstil, zo diep zijn ze onder de indruk, al hebben ze dat verhaal misschien al wel twintig keer gehoord. Ook het vervolg kennen ze perfect. Op het ogenblik dat de gorilla zijn tanden in oom Nturo's schouder plantte, had N'zaka zijn speer midden in de rug van het dier geploft. Samen met Binego had hij het verder afgemaakt, en toen was de lange, moeilijke tocht naar beneden begonnen. Ze hadden om Nturo, die nog altijd buiten kennis was, op een haastig in elkaar gevlochten draagberrie gebonden. Maar in het dichte oerwoud vorderden ze maar langzaam. Oom Nturo kreunde de hele tijd en verloor veel bloed. Toen ze eindelijk in het dorp aankwamen, was het bijna donker. Het verhaal ging rond als een lopend vuurtje. Oom Nturo werd in een hut gelegd, en zijn vrouw huilde de hele nacht, want ze dacht dat hij doodging. De medicijnman kwam, waste de wond uit en legde er kruiden op. Een week lang leed hij hevige pijn, en zijn lichaam schudde van de koorts. Toen herstelde hij langzaam. Maar zijn linkerarm werd nooit meer als vroeger.

Oom Nturo geniet zichtbaar van de indruk die zijn verhaal heeft gemaakt. Hij strijkt met zijn goede hand nog eens door Yuhi's kroeskopje en schuift dan weer naar zijn geliefkoosde plekje tegen de muur van zijn hut.

Yuhi voelt zich verongelijkt. Natuurlijk vindt hij het ook erg wat met oom Nturo is gebeurd. Maar Baranyenka heeft het allemaal zo mooi verteld. En zou die gorilla oom Nturo wel hebben aangevallen, als hij niet zelf eerst zijn speer had geworpen?

Intussen zijn de brouwers weer aan het werk gegaan. Het schuimende bananensap moet nu gefilterd worden. In de hals van een grote kalebas zonder bodem stopt Murambi een handvol gras. Daar wordt het sap doorheen gegoten, tot de gistkuip helemaal vol is. Een

vrouw gooit er nog een handvol sorgho in. Dan zal het beter gisten. Drie sterke mannen tillen de gistkuip op en dragen die Murambi's hut binnen. Daar zetten ze hem neer boven de haard. Drie dagen lang zal het bier staan gisten. Dan kunnen ze er de kruiken mee vullen.

Dat is altijd een spannend moment. De hele familie komt dan op het binnenplein bijeen om het bier te proeven en te keuren. Iedereen mag met een rietje een slokje drinken. Ook Yuhi en de andere kinderen. Bier is immers een belangrijk voedsel. En dan komen de commentaren los. De ene vindt het te zoet, de andere te zuur. Voor de ene heeft het te lang gegist, voor de andere juist niet lang genoeg. Maar uiteindelijk besluiten ze steeds weer dat het eigenlijk een best biertje is. Zeker als Murambi het heeft gemaakt, want hij is de beste brouwer van de hele streek.

Deze keer moet het bier zeker goed zijn. Het immers een huwelijksgeschenk. Volgende week trouwt de dochter van de onderwijzer met een jonge boer uit een naburig dorp, een ver familielid van Murambi. Daarom heeft Yuhi's vader beloofd voor het bier op het feest te zorgen.

Yuhi lepelt een beetje lusteloos zijn gekookte bonen naar binnen. Meteen na de maaltijd gaat hij achter in de hut op zijn matje liggen. Met vier lange acaciadoorns heeft hij eerst nog zijn poster in de lemen muur vastgeprikt. Dan ligt hij in het donker naar de prent te kijken. 'Protégez-moi' kan hij nog net lezen, als het vuur midden in de hut even opflakkert. Bescherm mij. Yuhi sluit zijn ogen. Net als hij indommelt, komt iemand de hut binnen. Het is zijn vader, Murambi. Die hurkt naast hem neer en schudt hem voorzichtjes wakker.

'Yuhi! Je slaapt toch nog niet?'

'Nee.'

'Morgen ga ik heel vroeg het Park in om de stroppen te controleren. Zin om mee te gaan?'

Yuhi is op slag weer wakker. Het Park in. De bergen op. Het

oerwoud. De vreemde geluiden. De planten. De dieren. De gorilla's misschien.

'Tuurlijk heb ik zin.'

'Oké. Dan wek ik je wel.'

Yuhi piekert niet langer over Karangwa en oom Nturo.

Morgen het Park in. Dat is pas leven.

Isha

Het begint eindelijk licht te worden. Al meer dan een uur tracht Yuhi hijgend zijn vader bij te houden. In het donker is dat geen kleine klus. Het is al minstens de tweede keer dat hij over boomwortels struikelt. Murambi kijkt even grinnikend achterom en loopt met dezelfde stevige tred door. Yuhi krabbelt overeind, raapt zijn machete op en rent een eindje, tot hij zijn vader weer heeft bijgehaald. De Karisimbi en de Visoke tekenen zich haarscherp tegen de lichter wordende hemel af. Alleen de Sabinyo blijft onzichtbaar. De Tandberg heeft zich in wolken en mist gehuld. Yuhi vindt het prachtig, dat zilverwitte kleed vol gaten. Het houdt niet op met bewegen. Elk moment ziet het er weer anders uit. Yuhi doet niets liever dan languit in het gras naar dat wolkenspel liggen kijken. Maar nu is daar helaas geen tijd voor. Als hij met zijn korte beentjes zijn vader wil bijhouden, moet hij flink doorlopen. Langzaam begint het pad te hellen. Gelukkig doet Murambi het nu ook wat langzamer aan. De laatste hutten hebben ze net achter zich gelaten, en de grens van het Park, daar waar het woud begint, is al in zicht. Zwijgend stappen ze naast elkaar. Afgezien van een vroege ibis met zijn klagende haa-gaa-daa-geroep horen ze niets anders dan de lichte plof van hun eigen voetstappen op de zachte grond en het ritmische getik van de streng nylontouw tegen Murambi's dij.

Als ze de pyretrumvelden bereiken, voelen ze de eerste warmte van de zon al. Zover ze kunnen zien, stralen de witte bloemen met hun gele hartjes. Yuhi heeft van die bloemen eens een kroontje voor Bzira gevlochten. Ze leek wel een prinses. Ze speelden en lachten nogal wat die dag. Maar voor ze weer in het dorp waren, gooiden ze het kroontje weg. Pyretrum mag je immers niet ongestraft plukken. Er wordt een soort

insectenpoeder van gemaakt in een grote fabriek dicht bij Ruhengeri. Speciaal voor die bloemen heeft men hele stukken van het woud weggehakt. Op die velden mag niemand wat anders zaaien dan pyretrum. Na elke oogst krijgen de boeren hun pyretrumgeld uitbetaald. Dan vieren ze een paar dagen feest, en Murambi moet altijd voor een paar extra kruiken bananenbier zorgen. Rijk zijn de boeren er nooit van geworden, al had men hun dat wel beloofd. De pyretrum gaat van jaar tot jaar slechter, maar de weggehakte bossen komen nooit meer terug.

'De hoge heren uit Kigali mogen dat natuurlijk ongestraft doen.'

Yuhi schrikt op. Het zijn Murambi's eerste woorden die ochtend.

'Het hele Park moet zogenaamd beschermd worden, opdat de bazungu naar de gorilla's kunnen komen kijken. Dat zei jij gisteren toch, Yuhi? Als wij er van de grote honger een isha, een duikertje, stropen, vliegen we voor twee jaar in de nor. En als je moeder een veldje aanlegt om wat schamele bonen te kweken, wordt ze weggejaagd. Maar zo'n rijke seigneur uit Kigali, die de kans ziet nog wat rijker te worden, mag met één pennentrek de helft van het Park kaal slaan.'

Yuhi knikt. Hij weet dat zijn vader gelijk heeft. Zonder twijfel hebben de gorilla's heel erg onder de ontbossing geleden. Ze werden altijd maar hoger de bergen in gedreven.

'Daarom moeten we de gorilla's toch zeker beschermen, paps', zegt Yuhi.

Murambi lacht goedkeurend naar zijn zoon.

'Je doet maar, jongen', antwoordt hij. 'Van mij mogen ze daar gerust rondlopen. Zolang ik ze maar niet tegenkom.'

Ze hebben de rand van het Park bereikt. Die is met een rij eucalyptusbomen afgezet. Vervelend wel. Als een parkwachter je aanhoudt, kun je nooit zeggen dat je niet wist dat je in het Park was. De grens is maar al te duidelijk.

Nu begint het pad pas goed te klimmen. Na een paar honderd

meter al lopen Yuhi en zijn vader in het dichte oerwoud. Spoedig bereiken ze de eerste bamboebosjes. Murambi kent hier de weg op zijn duimpje. Yuhi heeft daar meer moeite mee. Natuurlijk kan hij maar af en toe eens mee, terwijl zijn vader hier wel drie keer per week komt. Toch begrijpt Yuhi niet dat hij zich nooit vergist. Vroeger heeft hij wel eens gedacht dat zijn vader blufte. Dan liep hij soms een uur achter hem aan, terwijl Murambi schijnbaar doelloos door het oerwoud zwierf. Maar telkens als Yuhi dacht: deze keer zijn we echt verdwaald, stonden ze bij de strop waar ze naar zochten.

Murambi volgt nu een steil pad. Yuhi hoort vader hijgen, en ook hij moet naar adem happen. Het pad is glibberig, maar meestal vindt hij wel wat steun op een of andere wortel. Wild zit hier genoeg. In het halfdroge slijk krioelt het van de hoefafdrukken van duikertjes. Op een open plek hebben een paar buffels het pad gekruist. Yuhi houdt even de adem in. Aan buffels wordt hij liever niet herinnerd. Dat zijn pas gevaarlijke beesten!

Murambi houdt halt. Hij veegt het zweet van zijn voorhoofd en lacht naar Yuhi. Die wijst naar de grond waar een paar keutels van een duikertje liggen.

'Goede leerling', zegt Murambi. 'We gaan een strop zetten. Hier komen ze zeker nog eens voorbij.'

Vader zoekt met zijn ogen naar een geschikte bamboestengel. Die grijpt hij zo hoog mogelijk vast en buigt hem voorover. Ook Yuhi gaat er mee aan hangen. Zo kunnen ze precies de plek bepalen waar het uiteinde van de lange, veerkrachtige stok zal terechtkomen. Murambi laat de stengel voorlopig weer omhoogzwiepen, en dan beginnen ze samen een putje te graven. Erg diep hoeft dat niet te zijn. Duikertjes zijn nu eenmaal niet zo groot. In de zachte bosbodem is het niet eens zo moeilijk. Als het putje naar Murambi's zin is, gaat Yuhi met zijn machete stokjes hakken die lang genoeg zijn om het te bedekken. Yuhi doet dat altijd heel

zorgvuldig. Hij bedekt de takjes met aarde en bladeren, zodat je ternauwernood nog kunt zien waar het putje is.

Dan komt het moeilijkste werk: de strop zelf. Murambi is al bezig met een stuk nylondraad. Eerst snijdt hij het op de juiste lengte af. Dan legt hij er een lusje in waar hij het uiteinde doorheen haalt. Als dat eenmaal voor elkaar is, buigt hij opnieuw de bamboestok naar beneden. Met zijn mes maakt hij er aan het uiteinde een kleine inkeping in en bindt er de strop stevig aan vast. Dan gaat hij met zijn hele gewicht aan de bamboestok hangen, zodat die bijna tot tegen de grond buigt, net boven het gecamoufleerde putje. Nu is het Yuhi's beurt. Hij moet het touw boven de strop aan het springhoutje vastmaken. Dat is een heel precies werkje. Als de spanning te groot is of het houtje te los kun je wel eens in je eigen strop terechtkomen, terwijl je eraan werkt. Murambi laat de bamboestok zachtjes los. Die staat nu als een boog gespannen. Yuhi spreidt voorzichtig de strop open over het putje. Wat bladeren erop, en je ziet er niets meer van. Als een duikertje nu op die plek trapt, zakt het in de put. Daardoor schiet het springhoutje los en terwijl de bamboestok omhoogzwiept, sluit de strop zich om een voorpoot. Even later hangt de buit een eind boven de grond te bengelen. Murambi keurt het werk. Naast de put steekt hij nog een paar losse takken in de grond. Zo blijft er maar één smalle doorgang over, die onherroepelijk naar de val leidt.

De zon staat al hoog aan de hemel, als ze bij de oude stroppen aankomen. Meteen ziet Murambi dat er iets mis is. Het putje is opengetrokken, de bamboestokken zijn middendoor gesneden, en van het dure nylontouw hangt alleen nog een geknoopt, uitgerafeld eindje aan de stok. Murambi vloekt, loopt naar de tweede strop, naar de derde. Allemaal zijn ze deskundig vernield. Een hele week werk voor niets. Geen buit. Geen extraatje op de markt.

Murambi neemt het niet al te zwaar op. Dat is al meer gebeurd. Eigenlijk houdt hij wel van dat kat-en-muisspelletje met de

parkwachters. Zolang hij zelf uit hun handen kan blijven, vindt hij het zelfs heel leuk en spannend. In het dorp weten ze meestal wel wanneer en waar de wachters dienst hebben. Het zijn immers ook jongens uit de streek. Als je een beetje uit je doppen kijkt, kun je makkelijk uit hun buurt blijven. Alleen voor de extra patrouilles moet je op je hoede zijn. Die hebben geen vaste reisroute en duiken op de meest onverwachte momenten op.

Murambi gaat zitten en haalt en paar bananen te voorschijn, die hij met Yuhi deelt. Sinds vanmorgen hebben ze nog niets gegeten. Yuhi heeft een reuzenhonger en verorbert de ene banaan na de andere.

'We gaan toch nog niet naar huis, paps?'

'Ik weet het niet zo goed. Loont het de moeite om nu nog hogerop te trekken en nieuwe stroppen te zetten? Ik denk dat ik eerst maar een tukje doe. Daarna zien we wel.'

Meteen strekt Murambi zich uit en sluit zijn ogen. Yuhi staat weer eens verbaasd over het gemak waarmee zijn vader overal kan slapen. Hem lukt dat nooit zo goed. In elk geval heeft hij nu een halfuurtje voor zichzelf. Zolang zal zijn vader wel slapen.

Yuhi hakt een niet te dikke bamboestengel af en begint die te versieren. Met zijn machete snijdt hij ringetjes en driehoekjes uit. Spoedig heeft hij een mooie wandelstok.

Om die eens te proberen, klautert hij een steile helling op. Plots is hij in meer open terrein. Er groeien distels, en de bamboe staat hier niet meer zo dik. Het is ook minder kil dan in het bamboebos. De zon dringt hier tot op de grond door. Yuhi pakt zijn wandelstok in zijn rechterhand, strekt zijn arm ver achterwaarts en gooit de stok als een speer zo ver hij kan. Wel dertig meter verder blijft hij rechtop in de grond steken. Yuhi rent er naar toe. Maar plots staat hij als aan de grond genageld. Vlak voor zijn voeten liggen een paar afgeknaagde bamboestokken. Ze zijn nog groen en vers. Yuhi weet het meteen: hier heeft een gorilla zitten eten.

Dat heeft hij van de dia's van Baranyenka onthouden. Yuhi voelt zijn hart bonzen. Misschien zijn de gorilla's wel vlak in de buurt. Hij bijt op zijn lip en kijkt gespannen in het rond. Niets te horen. Niets te zien. Dan bemerkt hij twintig meter verderop nog zo'n hoopje bamboe. Daar liggen ook uitwerpselen in de buurt. Die moeten ongetwijfeld van de gorilla's zijn. En aan de rand van de vlakte, langs een smal beekje, ontdekt hij in het slijk afdrukken van voeten en knokkels.

Yuhi besluit net het spoor te volgen, als hij in de verte zijn naam hoort roepen. Zijn vader, natuurlijk. Die is hij helemaal vergeten. Yuhi zucht. Net nu hij zo'n ontdekking gedaan heeft. Maar ja, er zit niets anders op. Yuhi roept luid terug met zijn handen aan zijn mond. Dan zet hij het op een lopen in de richting van zijn vader. Regelmatig blijven ze elkaars naam roepen.

Op zo'n honderd meter van Murambi gebeurt het. Plots klinken twee, drie stemmen door elkaar. Iemand schreeuwt:

'Halt of ik schiet!'

Even later gaat inderdaad een schot af. Yuhi laat zich op de grond vallen en tracht door de bamboe heen te kijken. Eerst kan hij niets ontdekken, maar dan ziet hij door een opening in het struikgewas zijn vader in de verte de helling afhollen. Als een haas springt hij van links naar rechts. Eén keer nog houdt hij in, draait zich om en roept iets dat klinkt als:

'Yuhi, red jezelf!'

Dan duikt hij weer vooruit in het struikgewas. Net op tijd, want drie mannen trachten hem te volgen. Twee zwarten en één blanke. Vader krijgen ze nooit, denkt Yuhi. Al weet hij niet of hij dat meent of alleen zichzelf moed inspreekt.

Een tijdlang hoort Yuhi nog de stemmen van de wachters in de verte. Gelukkig geen schot meer. Hebben ze zijn vader gevangengenomen? Hij weet het niet. Misschien komen ze nog terug om

hem te zoeken. Door hun onvoorzichtige geroep weet de patrouille natuurlijk dat Murambi niet alleen was. Wel een uur lang blijft Yuhi doodstil liggen en denkt na over wat hij het best zou doen. Nu naar huis teruggaan zou niet erg verstandig zijn. Bijna zeker is er extra bewaking. Hij kan beter vannacht in het Park overnachten en morgen heel behoedzaam terugkeren.

Langzaam loopt hij terug de helling op. Waar zou vader nu zijn? De zon staat al laag; de dag loopt op zijn eind. Yuhi heeft wel eens eerder een nacht in het oerwoud doorgebracht, maar altijd met een paar vrienden. Vannacht zal hij helemaal alleen zijn. Met een mengeling van trots en angst zoekt hij een prachtige hageniaboom uit. Mos hangt in lange baarden van de takken. Behendig klimt Yuhi omhoog. Op een stevige takvork vindt hij een zacht plekje in het mos. Nog even denkt hij aan zijn vader. Zouden ze hem te grazen hebben? Dan valt hij als een blok in slaap.

Imbogo

Zachtjes schuifelende voetstappen. Is moeder al op? Ze is vast met het vuur bezig. Maar waarom loopt ze zo rond? Nu is ze buiten en knakt sorghostengels. Straks roept ze hem voor het ontbijt. Yuhi soest nog even na. Hij denkt aan Bzira met haar ivoren lachje. Later, als hij genoeg gespaard heeft voor een koe, trouwt hij met haar. Het geschuifel houdt even op. Vader slaapt nog. Hij snurkt. Een diep, heel diep gegrom.

Met één klap is Yuhi klaarwakker. Hij ligt helemaal niet op zijn matje in de hut, maar in de vork van een hageniaboom, midden in het oerwoud. Hij huivert. Dan klinkt het gegrom opnieuw. Yuhi voelt hoe de angst als een klem om zijn borst slaat. Snel, zoals de rimpels in een vijver, trekt hij door zijn hele lichaam tot in de topjes van zijn tenen toe. Yuhi draait zijn hoofd opzij. Zijn ogen schieten van links naar rechts tussen het dichte struikgewas. Heel voorzichtig buigt hij zich voorover. Zijn ellebogen knikken, als hij erop steunt. Nu ligt hij op zijn buik op de brede tak. Zo kan hij de hele omgeving goed overzien. Krampachtig tracht hij zijn klapperende tanden in bedwang te houden. Is het van schrik? Of is het de kilte van de ochtend die hem doet huiveren?

Weer klinkt het gegrom, en tegelijkertijd ziet Yuhi iets bewegen, niet meer dan twintig meter van hem vandaan. Gorilla's. Daar is hij nu wel zeker van. Een enorme, zwarte gedaante maakt zich uit het struikgewas los, doet een paar stappen vooruit en gaat gehurkt tussen de distels zitten. Yuhi ligt doodstil, al klopt zijn hart met zware bonzen in zijn keel. De zwarte kolos rukt een handvol distels af en steekt die smakkend in zijn mond. Yuhi haalt enigszins opgelucht adem. De gorilla heeft hem blijkbaar niet in de gaten. Yuhi neemt zich voor onbeweeglijk te blijven liggen, want alleen al het idee dat het dier hem zou ontdekken,

jaagt hem de stuipen op het lijf.

Plots ziet hij een tweede gorilla, een stuk kleiner, uit de struiken komen. Dat is vast een wijfje, denkt Yuhi. En dan volgen er nog meer. Met twee, drie tegelijk komen ze tevoorschijn en verspreiden zich over het distelveld. Een paar wijfjes dragen een jong aan de borst. Enkele grotere jongen lopen wat speels rond. Alles bij elkaar telt Yuhi twaalf dieren. Het kleinste kan nog maar een paar weken oud zijn. Zijn moeder houdt het met haar ruige, zwarte arm tegen haar borst, terwijl ze met de vrije arm gretig distels plukt.

Langzaam etend komt de groep dichter bij de boom waarin Yuhi verscholen zit. De grootste gorilla, die duidelijk de leider is, komt zelfs tot vlak onder de boom en gaat met zijn rug tegen de stam zitten. Yuhi voelt de takken trillen. Als hij maar niet omhoog klimt, denkt hij angstig. De leider gromt weer. Yuhi krijgt het ijskoud. Zo dichtbij klinkt het. Maar het dier heeft niets in de gaten en eet rustig door. Mocht het weten dat een mensenjong het vier meter boven zijn kop ligt te bespieden, zouden de gevolgen wellicht niet te overzien zijn.

De twee jonge gorilla's, kleuters van drie of vier jaar, hebben plots zin in een spelletje. Ze rennen achter elkaar aan door het distelveld. Nu eens buitelen ze over de kop, dan weer stuiven ze samen een jong boompje in dat onder hun gewicht helemaal voorover buigt. Eentje laat zich los en komt op de grond terecht. Daardoor zwiept de stam weer omhoog. De andere gorilla heeft er duidelijk plezier in en begint met de boom heen en weer te schommelen. Voor het eerst vergeet Yuhi zijn schrik. Bijna proest hij het uit, als hij de twee stoeiende gorilla's ziet. Toch houdt hij de kolos beneden in het oog. Je weet maar nooit. De andere dieren schijnen zich maar weinig van de twee stoeiers aan te trekken. Die zijn inmiddels weer op de begane grond aangeland en zetten hun achtervolgingsspelletje voort. Daarbij krijsen ze onophoudelijk.

Plots ziet Yuhi het onvermijdelijke gebeuren. De twee jonge snaken

rennen recht in de richting van de boom. Ze scheren rakelings langs de leider, klauteren met twee, drie sprongen langs de stam omhoog en stoppen op een tak vlak onder die van Yuhi. Weer schroeft de angst zijn keel dicht. Wat zal er gebeuren, als de spelende jongen hem zo dadelijk ontdekken? De dieren zitten nu vlakbij. Yuhi zou ze met zijn hand kunnen aanraken, als hij dat zou willen. Hij voelt zijn kin trillen en kan maar nauwelijks vermijden dat zijn tanden gaan klapperen. De twee speelvogels onder hem zijn nu blijkbaar tot rust gekomen. Ze zitten elkaar te vlooien. Yuhi durft haast niet te ademen.

Dan klinkt beneden weer een diep gegrom. De leider staat op en wandelt op handen en voeten weg. Yuhi kan nu heel goed zijn mooie, zilvergrijze rug zien. Voor de andere dieren is dat blijkbaar het vertreksein. Eén voor één staan ze op en stappen zwijgend de leider achterna. Het duurt nog even, vóór de twee kleuters in de gaten hebben dat de anderen vertrekken. Dan springt plots één op en rent met een gilletje langs de stam naar beneden. De andere gaat er achteraan.

Opgelucht haalt Yuhi adem. Als de laatste gorilla in het dichte struikgewas is verdwenen, gaat hij rechtop zitten. Zijn voet slaapt van zo lang in een ongemakkelijke houding te blijven liggen. Yuhi knijpt erin, tot hij er weer leven in voelt. Dan wrijft hij zijn ogen uit, zucht eens diep en gaat op zijn rug liggen om van zijn wonderlijke avontuur te bekomen.

Hoe lang hij daar zo al ligt, weet Yuhi zelf niet meer. De zon staat nu hoog aan de hemel, en behalve de gewone geluiden van het oerwoud valt hem niets meer op. Nog een hele tijd heeft hij de gorilla's kunnen horen, maar die zijn nu ongetwijfeld verder getrokken.

Eindelijk besluit Yuhi naar beneden te klauteren. Hij rekt zich als een jonge kat, en even later staat hij op de grond, precies op de plek waar eerder de machtige zilverrug heeft gezeten.

Een beetje besluiteloos loopt hij verder. Bijna vanzelf kiest hij de richting van de gorilla's weg. Die wil hij zeker niet ontmoeten, al is hij

toch ook een beetje trots. Zoiets heeft vast nog niemand in zijn dorp beleefd. Hij ziet zichzelf al voor de hut zitten en het verhaal vertellen. Bzira zou glimmen van trots. En oom Nturo zou zijn ruige wenkbrauwen optrekken en stilletjes tegen zijn muur gaan zitten. Yuhi geniet bij voorbaat. Was hij al maar thuis, hoewel hij zich juist daarover zorgen maakt. Zou hij al veilig naar huis kunnen? Zou vader nu in de gevangenis zitten, of was hij ontsnapt? Zouden de wachters in hinderlaag liggen langs de rand van het Park? Ze hebben immers gehoord dat Murambi niet alleen was. Yuhi weet niet wat hij moet doen.

Het begint zachtjes te regenen. Hij besluit toch maar stilletjes af te dalen in de richting van zijn dorp. Als hij goed uit zijn doppen kijkt, komt hij er wel. In een tweede nacht in het oerwoud heeft hij niet zoveel zin. Het regent harder. Overal om hem heen laten de fluitkikkers hoge geluidjes horen. Yuhi wordt doornat. Het water zoekt zijn weg langs het uitgeschuurde bospad, dat spoedig in een beekje verandert. Yuhi's blote voeten zakken weg in de modder. Voortdurend glijdt hij uit op de steile berghelling. Hij kan zich overeind houden, al gaat het snel. Soms glijdt hij in enkele seconden wel tien meter lager. Maar dan gaat het mis. Om niet te vallen, springt Yuhi twee meter dieper naar een vooruitstekende graspol. Met zijn linkerhand grijpt hij nog een boompje om af te remmen. Hij struikelt over een wortel, komt languit in het slijk terecht en glijdt nog een heel eind de helling af. Zijn schouder is opengeschuurd, en zijn voet doet pijn. Yuhi huilt van ellende. Moeizaam krabbelt hij overeind en strompelt verder. Hier is het gelukkig minder steil. Lichtjes hinkend zoekt hij steun aan de takken. Het pad loopt nu langs een afgrond, maar het is vrij goed begaanbaar.

Yuhi is net een beetje op adem gekomen als hij de imbogo, de buffel, ziet. Die stapt langzaam op hem toe uit de tegengestelde richting. Dit is het einde, denkt Yuhi. Hij wil zich nog optrekken aan een tak boven hem, maar die breekt af. Ontsnappen kan niet meer. Rechts de

steile berghelling, links de afgrond. Yuhi draait zich om en zet het, zo goed en zo kwaad als het kan, op een lopen. Het is of de buffel daarop gewacht heeft. Snuivend met de kop en de horens vooruit stormt hij op Yuhi af. Als die zich omdraait, is de buffel nog amper een meter van hem verwijderd.

'Nee!' roept Yuhi.

Dan voelt hij een stekende pijn in zijn arm. De afgrond. Niets meer.

Door zijn gesloten ogen ziet Yuhi de vlammen dansen. De behaaglijke warmte stroomt nu door zijn hele lijf. Alleen zijn arm, zijn rechterarm, daar scheelt wat aan. Dat voelt hij duidelijk. Het bloed klopt in de wond. Yuhi ligt op zijn linkerzij op een matje voor de haard. Nog altijd met zijn ogen dicht tast hij met zijn linkerhand naar zijn rechterarm. Doeken. Windels. Yuhi doet zijn ogen open. Waar is hij? Eerst verblinden de vlammen hem nog. Dan ziet hij langzaam de vorm van de haard, een kist, een paar kussens tegen de muren.

Dit is geen hut. Hij ligt in een huisje met rechte muren en hoeken. Yuhi wil zich omdraaien, maar als hij even op zijn rechterarm tracht te steunen, slaakt hij een gilletje van de pijn. Uitgeput blijft hij op zijn rug liggen. De muren en de vloer van het huisje zijn met rieten matten bedekt. Door een klein raam valt nog wat schemerig licht naar binnen. Voor Yuhi is het net genoeg om tegen de muur een poster te onderscheiden. Hij kent die poster. 'Protégez-moi' staat erop, en daarboven een foto van een gorilla. In zijn eigen hut hangt er ook zo één. Yuhi blijft er even naar kijken en valt dan langzaam weer in slaap.

Als hij wakker wordt, is het buiten helemaal donker. Niet ver achter zijn hoofd hoort Yuhi een geritsel. Het lijkt wel of een dier aan de muur aan het knagen is. Yuhi vraagt zich af waar hij wel mag zijn. Langzaam herinnert hij zich zijn avontuur in het oerwoud: gorilla's, de tocht door de regen, zijn val. Heel langzaam dringt ook het beeld van de buffel weer tot hem door. De ogen van het dier. De gekromde horens. Wat is er toch gebeurd? Yuhi tracht het zich te herinneren. Maar hoe hij zijn hersens ook pijnigt, hij weet het niet.

De deur gaat open. Yuhi ziet alleen het verblindende licht van een

zaklamp. Iemand komt binnen, sluit de deur en schijnt met de lichtbundel recht in zijn ogen.

'Hé, je bent wakker! Dat zou tijd worden. Ik dacht dat je nooit meer zou ontwaken.'

Die stem... Yuhi kent ze. Dat weet hij zeker. Maar het kost hem zo'n moeite om na te denken. Een vrouw is het. Een blanke vrouw. Nu heeft ze haar lamp op tafel gelegd, strijkt een lucifer aan, en even later gloeit een gaslamp boven de tafel aan.

'Jij bent Ingrid!'

Yuhi roept het half opgelucht, half verbaasd.

Hij wil rechtop komen, maar de pijn in zijn arm houdt hem tegen.

'Blijf jij nog even rustig liggen, Yuhi. Je arm is er nogal erg aan toe. Gelukkig lijkt hij niet gebroken. Het is een ernstige vleeswond, en op je schouder heb je ook wat schrammen. Je zult je nog wel even kalm moeten houden.'

Yuhi laat zich weer achterover zakken op zijn mat. Ingrid heeft me herkend, denkt hij. En plots is het alsof hij de pijn in zijn arm wat minder voelt. Intussen vult Ingrid een glas met water, gooit er een pilletje in en geeft het hem.

'Hier, drink op. Dat zal de pijn wat verzachten.'

Yuhi gehoorzaamt. Het smaakt vreemd. Maar met Ingrid in zijn buurt voelt hij zich op zijn gemak. Hij ziet hoe ze een kom met heet water vult. Uit een metalen kastje haalt ze een paar flesjes en opgerolde windels en zet dat allemaal op tafel vlak bij Yuhi.

Als ze de windels rond zijn arm losmaakt, moet hij even op zijn tanden bijten. Hier en daar is het gaas in de wond vastgekoekt, maar hij houdt zich kranig. Ingrid wast de wond uit en ontsmet ze. Dan strooit ze er wondpoeder in en begint de arm weer te verbinden.

'Het ziet er blijkbaar erger uit dan het is. Maar je hebt heel wat bloed verloren. Je mag van geluk spreken dat Bern je vanmiddag

gevonden heeft. Anders was je misschien doodgebloed. Hoe ben je daar eigenlijk terechtgekomen?'

'Een buffel. Ineens stond hij daar.'

'Bern dacht het al. Hij had verse buffelsporen in de buurt gezien. Je hebt geluk gehad, Yuhi. Er zijn er die zo'n ontmoeting niet overleven.'

Ingrid dekt de tafel voor drie.

'Als Bern thuiskomt, kunnen we eten. Hij is nog even met de jeep naar Kinigi. Zul je rechtop aan tafel kunnen zitten?'

'Ik denk van wel.'

Yuhi weet niet zo goed hoe hij zich moet gedragen. Eten aan een tafel. Dat heeft hij nooit eerder gedaan. Buiten stopt een jeep. Ingrid helpt Yuhi rechtop. Als hij net aan tafel zit, komt Bern binnen. Een jongeman met een baardje. Hij geeft Ingrid een zoentje en keert zich dan meteen naar Yuhi.

'Zo, je ziet er al een stuk beter uit dan vanmiddag. Ik dacht eerst dat je dood was. Je had veel bloed verloren. Gelukkig was ik niet alleen. Ik zou het nooit klaargespeeld hebben om je tot hier te dragen. Er waren nog twee wachters bij me. We hebben van lange stokken een draagberrie gemaakt en je daarop vastgebonden. Maar zelfs met zijn drieën was het nog een heel karwei over die glibberige, steile bospaden.'

Bern komt erbij zitten. Ingrid schept op elk bord een pollepel bonen. Daarop legt ze een plak vlees uit een blikje. Het vlees van Yuhi snijdt ze in blokjes, want met zijn gewonde arm kan hij dat niet zelf. Yuhi eet zwijgend. Bij elke hap voelt hij zijn krachten terugkeren. Nu pas beseft hij dat hij sinds gisterenmiddag niets meer gegeten heeft. En dan waren het maar een paar bananen.

Tijdens de hele maaltijd is Bern onophoudelijk aan het woord. Hij vertelt honderduit over de voorbije dagen. Yuhi begrijpt al gauw dat Bern de patrouilleleider in het Park is. Ineens smaakt zijn eten niet meer. Hij denkt aan zijn vader. Bern weet beslist waar die nu is, denkt Yuhi.

Maar hoe kan hij dat uitvissen zonder zichzelf te verraden? Even valt het gesprek stil. Na een poosje vraagt Ingrid:

'Zeg, Yuhi, maar wat deed jij eigenlijk in het Park? Het is toch in het Park dat je hem gevonden hebt, Bern?'

'Aan de rand. Maar wel duidelijk binnen. Ja, Yuhi, wat deed je daar? Je weet toch dat je daar niet mag komen.'

Yuhi knikt en buigt zijn hoofd

'Baranyenka had op school zoveel moois over het Park verteld', liegt hij stilletjes. 'Nu het vakantie is, wilde ik dat zelf wel eens zien.'

Ingrid glimlacht en knipoogt naar Bern.

'Maar dat is niet de manier om het Park te bezoeken, hoor. Dat heb je nu zelf wel ondervonden.'

Yuhi knikt nogmaals.

'Overigens mag je nog van geluk spreken dat je niet op een van mijn patrouilles gestoten bent', gaat Bern verder. 'Die zouden je prompt gearresteerd hebben. En leg dan maar uit dat je niet aan het stropen bent. We zoeken trouwens al een paar dagen in die streek naar stropers. Gisteren dachten we dat we beet hadden. In de voormiddag hadden we een aantal stroppen onschadelijk gemaakt, en we hadden ons in hinderlaag gelegd. In de namiddag hoorden we plots roepen, niet zo ver van ons. Een ander antwoordde vanuit de verte. We slopen zo snel we konden naderbij en sprongen te voorschijn. De stroper zette het op een lopen. Twee van mijn mannen hebben hem nog een hele tijd achtervolgd. Maar hij moet het terrein kennen als zijn broekzak. In elk geval is hij ons ontsnapt. Vandaag hebben we dan hetzelfde gebied uitgekamd om te zien of hij nog meer stroppen had gezet. We hebben er maar één gevonden. Laten we hopen dat we er geen over het hoofd gezien hebben, want groep 13 trekt dezer dagen in de streek rond. Als een gorilla in zo'n strop geraakt, snijdt hij soms zijn hele arm open. De wond ontsteekt, en het dier sterft aan de infectie. Die stropers beseffen dat wellicht zelf niet,

maar ze zijn aardig op weg om de gorilla's hier uit te roeien.'

Yuhi haalt opgelucht adem. Vader is blijkbaar ontsnapt. Hij eet weer een paar happen. Imana is hem goed gezind. Nu hij weet dat vader in veiligheid is, voelt hij zich al veel beter. Hij glimlacht.

'En toen je terugkwam van het stroppen zoeken, heb je mij gevonden?' vraagt hij aan Bern.

'Precies. Je lag beneden aan een helling. Je moet wel twintig meter naar beneden getuimeld zijn. Ik ben nog omhoog geklauterd om te zien hoe het gebeurd kon zijn. Op het pad waren sporen van buffels. Je hebt geluk gehad, kereltje.'

'Dat weet ik. Bedankt.'

'Bedank liever Imana, omdat hij ons toevallig op jouw pad heeft gestuurd. Het duurt misschien wel veertien dagen voor daar nog eens een levende ziel passeert. Tenzij misschien een gorilla. Stel je voor dat je door de gorilla's was gevonden, Yuhi! Dan zou je pas bang geweest zijn.'

Bern barst in een onbedaarlijke bui uit. Hij weet natuurlijk hoe bang de zwarten zijn van de gorilla's. Maar als hij uitgelachen is, zegt Yuhi zachtjes:

'Ik heb de gorilla's gezien.'

'Hé, vertel eens op!'

En Yuhi doet het hele verhaal.

'Ik was erg bang. De hele tijd bleef ik doodstil liggen, tot ik ze niet meer kon horen.'

'Dat zal groep 13 wel geweest zijn', zegt Ingrid. 'Zo bang hoefde je niet te zijn. Die groep is aan bezoekers gewend. Ik trek er nu elke dag naar toe om ze te bestuderen. Ik neem je wel eens mee, als je arm beter is. Morgen kun je het best nog de hele dag rusten. Misschien overmorgen, als je wilt.'

Yuhi weet het nog niet zo goed. Gorilla's zomaar bij toeval ontmoeten, tot daar aan toe als het goed afloopt. Maar er koelbloedig zelf

op afstappen? Daar moet hij toch nog even over nadenken.

'Kom, nu gaan we slapen', gaat Ingrid verder. 'Jij hebt je rust nodig. Morgenochtend stuurt Bern wel een wachter naar je ouders. Je blijft nog een dag of drie hier, zodat ik die wond van je in het oog kan houden.'

Yuhi vindt het best. Hij gaat op het matje voor de haard liggen. Bern zegt slaapwel en verdwijnt naar de slaapkamer. Als Ingrid de lamp uitdraait, hoort Yuhi ineens weer het geritsel achter de muur.

'Luister', zegt hij. 'Wat is dat?'

'O', lacht Ingrid, 'maak je geen zorgen. Dat zijn de impereli, de klipdassen, die alle weegbree, zuring en boterbloemen rond het huis wegknagen. Daar zul je aan moeten wennen. Ze vinden het overigens helemaal niet erg dat wij hier ook wonen. Slaapwel, Yuhi.'

'Slaapwel, Ingrid.'

Yuhi's arm is beter. Nog lang niet genezen, maar hij kan er toch al weer op steunen. Gisteren heeft hij nog de hele dag gerust, en Ingrid heeft wel drie keer de wond verzorgd. Ze is er speciaal een dag voor thuisgebleven. Ze hebben veel gepraat samen. Over het Park en de gorilla's. Yuhi vertelde het hele verhaal van zijn oom Nturo, die door een gorilla gebeten is. Ingrid luisterde aandachtig en legde toen uit wat er bij zijn oom misgegaan is. Wie met een speer naar een gorilla gooit, kan verwachten dat het dier terugslaat. Dat begrijpt Yuhi ook wel. 's Namiddags moest Ingrid even weg. Ze gaf hem een hele stapel boeken over gorilla's. Lezen kon hij ze niet, want ze waren meestal in het Engels. Maar er stonden zulke prachtige foto's in. Op heel wat van die foto's zat een vrouw middenin een groep gorilla's. Ingrid noemde haar Dian Fossey. Yuhi kent die vrouw. In zijn dorp noemden ze haar Nyiramachabelli. Ze had jaren op de Visoke gewoond, tot ze daar in haar huisje vermoord werd. Mensen zijn veel wreder dan gorilla's, dacht Yuhi. Maar voor de rest genoot hij van de fotoboeken. 's Avonds, toen Bern thuis was, zaten ze met zijn drieën nog wat te praten rond de open haard. Yuhi vond het een mooie, boeiende dag.

Dat was gisteren. Vandaag is Yuhi al vroeg wakker. Het is nog donker. Liggend op zijn matje probeert hij zijn arm. Dat valt wel mee. Als hij wil, kan hij vandaag mee naar de gorilla's. Dat heeft Ingrid gisteravond nog eens gezegd. Yuhi weet het niet zo goed. Hij heeft de laatste dagen al zoveel over de gorilla's gehoord. Hij is eigenlijk wel nieuwsgierig. Tenslotte is zijn eerste ontmoeting met die dieren ook goed afgelopen. Zou hij het durven? Zou hij niet weglopen, als zo'n enorm beest op hem afkomt? Vluchten is het slechtste wat je kunt doen. Ingrid

heeft het wel tien keer gezegd. Elk dier gaat achter je aan, als je wegloopt. Neerhurken moet je en je ogen afwenden. Daar is toch wel moed voor nodig, denkt Yuhi bij zichzelf.

Vanuit de slaapkamer klinkt wat gestommel. Ingrid en Bern staan op. Als ze binnenkomen, zit Yuhi al rechtop aan tafel. Ze begroeten elkaar. Ingrid zet thee.

'En? Al beslist?'

'Wel, euh, ik weet het niet goed. Eigenlijk zou ik wel willen.'

'Dan ga je maar mee. Je zult er geen spijt van hebben. Ndume gaat ook mee. Hij is een van onze beste gidsen. We zullen je die dikke loebassen eens van zo dichtbij laten zien dat je ze nooit meer vergeet.'

Yuhi moet lachen. Ingrid vertrouwt hij wel. Voor ze van tafel gaan, maakt ze de lunchpakketten klaar, want het wordt een tocht van een hele dag.

Het wordt licht. Buiten klinken gedempte stemmen. Het zijn de parkwachters die klaar staan om met Bern op patrouille te gaan. Ook Ndume is er al. Hij zit gehurkt tegen een boom. Naast hem staat zijn geweer. Bern neemt afscheid en vertrekt met de patrouille. Ingrid hijst een rugzak op haar schouders en aan Yuhi geeft ze een bamboestok als steun. Hij moet zijn arm nog wat ontzien. Ndume pakt zijn geweer op, steekt een strootje tussen zijn tanden, knikt naar Yuhi en stapt op. Yuhi volgt hem, Ingrid sluit de rij.

Er wordt geen woord gesproken. Ndume weet precies wat van hem verwacht wordt. Met rustige tred loopt hij over het smalle pad. Yuhi is blij dat hij niet zulke grote passen neemt als Murambi, zijn vader. Hij kan hem makkelijk volgen. Af en toe kijkt hij even achterom naar Ingrid. Ze lacht.

Na zowat een uurtje stappen in de richting van de Sabinyo wordt de begroeiing dichter. Onophoudelijk moet Ndume met zijn machete in de weg staande bamboestengels afhakken. Nu pas dringt het tot Yuhi

door dat hij zijn machete blijkbaar is kwijtgeraakt. Wat zal vader daarvan zeggen? Maar ja, hij mag al blij zijn dat zijn zoon het er levend heeft afgebracht, troost Yuhi zichzelf.

Ndume stapt recht op zijn doel af. Gisteravond heeft hij groep 13 achtergelaten, toen de dieren bezig waren een nest voor de nacht te maken. Naar die plek wil hij nu terug. Van daaruit kan hij hun spoor volgen en zo de gorilla's terugvinden. Yuhi heeft nog nooit een gorillanest gezien. Hij heeft dan ook niet meteen in de gaten waarom Ndume plots stopt. Ingrid wijst hem op de slaapnesten. Yuhi had er zich wel wat anders van voorgesteld. Bij het woord 'nest' dacht hij veeleer aan de kunstige bouwsels van de wevervogeltjes in zijn dorp. Die vlechten grasjes door elkaar tot een grote, hangende bol met onderin een gaatje. Yuhi zit er vaak in bewondering naar te kijken. Het gebeurt wel eens dat andere kinderen een stok of een steen in een kolonie wevervogeltjes gooien. Maar dan hebben ze buiten Yuhi gerekend. Hij heeft er meer dan eens voor gevochten. Ze moeten die vogels met rust laten, vindt hij. Al is het alleen maar omdat ze zulke kunstige nestjes weven. De gorilla's maken daar niet zoveel werk van. Dat ziet Yuhi meteen. Hun nesten bestaan uit een paar afgeknakte takken. Ingrid legt uit hoe ze die 's avonds gauw-gauw onder hun rug buigen. Ze gaan gewoon op een dikke tak zitten en trekken een paar lange twijgen in de buurt naar zich toe. Hé, denkt Yuhi, eigenlijk heb ik dat ook zo gedaan, toen ik een paar nachten geleden in het woud sliep. Ndume telt acht nesten.

'Dat klopt', knikt Ingrid. 'Ze zijn er nog allemaal. Acht dieren die al een eigen nest maken. Er zijn ook nog vier baby's. maar die slapen bij hun moeder.'

Ndume heeft niet de minste moeite om te ontdekken langs welke weg de gorillagroep die morgen is vertrokken. Zijn geoefend oog ziet elk spoor. Een platgedrukt grasje, een gebroken twijg. Yuhi krijgt er zin in. Spoorzoeken heeft hij van zijn vader geleerd. Regelmatig ziet hij

uitwerpselen van de gorilla's langs het pad liggen. Op een slijkerig plekje merkt hij duidelijk de afdrukken van hun knokkels. Yuhi is erg trots, als hij als eerste de resten van een bamboemaaltijd ontdekt. De afgegeten stengels liggen netjes op een hoopje.

'Kijk,' roept hij, 'net als op de foto's in de klas!'

'Sssttt.'

Ingrid gebaart hem stil te zijn.

'Heel goed van je, hoor, Yuhi. Maar we kunnen nu al vlak bij de gorilla's zijn.'

Ndume zegt geen woord. Hij lacht breeduit en geeft een teken hem te volgen. Het terrein wordt moeilijker. De bamboestammen staan soms zo dicht op elkaar dat je er nauwelijks meer dan een paar meter doorheen kunt kijken. Yuhi volgt Ndume op de voet. Achter zich hoort hij Ingrid hijgen.

Ze zijn nu op de rand van een oude krater aangekomen. De begroeiing is nog even dicht, maar de weg is nu gelukkig niet meer zo steil. Yuhi blijft even staan en rust uit op zijn stok. De anderen wachten ook even om op adem te komen. Ingrid vraagt of hij geen last heeft van zijn arm. Yuhi heeft er nog niet eens aan gedacht. Zo erg is hij in de ban van het avontuur.

Plots spitst Ndume zijn oren. In de verte klinkt een zacht en dof gebrom.

'Kom', zegt hij.

Het is het eerste woord dat hij vandaag laat horen. Weer stappen ze voort. Muisstil. Het doel is duidelijk vlakbij. Nu bromt Ndume zelf. Een rustig, diep keelgeluid. Het lijkt precies op het gegrom dat Yuhi drie dagen geleden van de gorilla's heeft gehoord. Ingrid grijpt Yuhi bij zijn schouder en fluistert hem in zijn oor:

'Dat doet hij om de gorilla's te laten weten dat wij hier zijn. Dan schrikken ze niet.'

Yuhi knikt. Weer gromt Ndume. En ja hoor, zijn gegrom wordt beantwoord van ergens voor hen in de bamboe. Voorzichtig sluipen ze verder. Yuhi voelt zijn hart in zijn keel kloppen. Ze moeten nu vlakbij de gorilla's zijn. Ndume knielt neer en wenkt Yuhi en Ingrid om dat ook te doen. Yuhi speurt als een bezetene door het dichte bamboegordijn. Maar hij ziet niets.

Of toch. Heel vaag merkt hij een zwarte gedaante recht voor hem. Een wijfje. Ze beweegt traag. Met haar tanden schilt ze een dunne bamboestengel. De verdroogde bladeren laat ze gewoon vallen, maar op de groene stengel knabbelt ze met een knappend geluid. Af en toe draait ze haar zware kop in de richting van de bezoekers. Het lijkt wel alsof ze wil controleren of ze niets kwaads in de zin hebben. Soms kijkt ze Yuhi recht aan met haar donkerbruine ogen. Ze ziet er zo vredig en rustig uit dat Yuhi zijn schrik voelt wegsmelten. Hij schuift een eindje dichterbij. Daar staan de bamboestengels wat ijler. Nu pas bemerkt Yuhi het jong. Een baby van enkele maanden. Hij kan zelfs de vingertjes en tenen zien waarmee het dier zich aan moeders vacht vasthoudt. Het wijfje ondersteunt haar jong met haar linkerarm, terwijl ze met de rechter bamboe eet. Plots staat ze op en wandelt rustig weg. Yuhi blijft als versteend zitten kijken naar de plek waar ze verdwenen is.

Ndume tikt hem op zijn schouder en gebaart hem te volgen. Ze sluipen nu weer alle drie achter elkaar aan in de richting waar ze eetgeluiden horen. Spoedig bereiken ze een open plek vol distels. Tussen de roze bloemen zitten vijf, zes gorilla's. Ze zijn allemaal druk bezig met eten. Met één hand ritsen ze de bladeren van de distels af en proppen er hun mond mee vol. Een jong van hooguit twee of drie jaar vindt een grote, roze paddestoel en komt vlak voor Yuhi zitten om die op te eten. Yuhi laat zich voorzichtig op zijn knieën zakken. Pas dan voelt hij dat hij midden in een plas terechtgekomen is, maar dat kan hem nu niet schelen. Hij zit oog in oog met een gorilla. En geniet ervan.

Even flitst het door zijn hoofd dat hij gisteren nog zo bang was om mee te gaan. Hij dacht dat de gorilla's hem zouden verscheuren. En hier zitten ze zo vredig vlak voor hem te eten. En ze weten best dat hij er is. Het is heel anders dan enkele dagen geleden in het bos, toen hij ze stiekem begluurde. Yuhi jubelt vanbinnen. De gorilla's zijn niet bang voor hem, en hij is niet bang voor de gorilla's. Hij haalt diep adem en gromt zo zwaar hij kan. Achter hem hoort hij Ingrid giechelen.

Al etend trekken de dieren verder. Spoedig hebben ze de open plek overgestoken en zitten ze weer in het bamboewoud. De stengels kraken tussen hun kaken. Twee speelse, jonge gorilla's plagen elkaar. De kleinste tikt de grotere op zijn kop en vlucht dan omhoog in een bamboestengel. De andere gaat er achteraan en tracht de eerste er aan zijn poot weer uit te trekken. Dan glijden ze naar beneden, rennen achter elkaar aan en schieten weer omhoog de bamboe in. Maar de stengel is niet zwaar genoeg om ze allebei te dragen en buigt helemaal naar beneden. De twee speelvogels buitelen in elkaars armen, rollen tot vlak voor Yuhi's voeten. Die proest het bijna uit, en hij krijgt zowaar zin om mee te spelen.

Net op dat moment tikt Ndume hem weer op zijn schouder. Hij wijst naar rechts. Twintig meter verder ligt een kolossale gorilla op zijn rug breeduit te geeuwen.

'Dat is Mirthi', zegt Ingrid. 'De leider van groep 13.'

Yuhi herkent het machtige dier van zijn vorige ontmoeting. Ze kruipen gebukt en grommend naderbij. Mirthi heeft reusachtige, gele tanden. Yuhi moet aan de schouder van oom Nturo denken. Het is alsof hij weer de glanzende huid ziet, de hard geworden rimpels voelt, de worm. Over zijn rug loopt een rilling. Yuhi blijft nu voor alle veiligheid maar een paar stappen achter Ndume. Hij is toch wel weer een beetje bang. Ingrid zit vlak naast hem. Samen kijken ze vol ontzag naar Mirthi.

Die gaat plots rechtop zitten, zijn mooie zilvergrijze rug naar de indringers gekeerd. Een paar keer draait hij zijn vierkante kop om, staat

dan op en loopt op handen en voeten verder. Het drietal volgt omzichtig. Nu heeft Mirthi zich omgedraaid en kijkt hen recht aan.

'Niet in zijn ogen kijken', fluistert Ingrid. 'Daar wordt hij onrustig van.'

Yuhi slaat vlug zijn nieuwsgierige blik neer. Maar af en toe loert hij naar de kolos. Die kijkt stuurs terug. Ze zitten nauwelijks zes meter van Mirthi verwijderd. En Ndume kruipt nog wat dichterbij. Yuhi volgt met kloppend hartje. Weer een stapje dichterbij. Ingrid duwt hem voorzichtig in zijn rug, nog wat naar voren. Ze zijn nu maar vier meter van de zilverrug verwijderd.

Yuhi spert zijn ogen wijd open en kijkt Mirthi vol bewondering aan. Het is alsof een vreemde kracht bezit van hem neemt. Alsof hij macht heeft over de gorilla. Hij weet zeker dat in zijn dorp nog nooit iemand dat gevoel heeft gehad. Langzaam staat hij op.

Maar dat is voor Mirthi net te veel. Het dier wordt plots onrustig en richt zich op zijn achterpoten op. Een reus wordt het opeens. Dan stormt de gorilla op het drietal af, terwijl hij een gebrul laat horen dat je door merg en been dringt. Intussen pakt hij een polsdikke bamboestengel vast en breekt die met één droge knak af. Vervaarlijk zwaaiend met de lange stok schiet Mirthi op het groepje af. Weglopen, flitst het door Yuhi's hoofd. Maar voor hij dat kan doen, grijpt Ingrid hem stevig bij zijn middel en drukt hem tegen de grond. Mirthi raast rakelings langs hen voorbij. Tien meter achter hen komt hij tot stilstand, gaat zitten en begint bamboe te eten. De aanval is voorbij.

'Dat was op het nippertje, Yuhi', zegt Ingrid. 'Loop nooit weg voor een gorilla of een ander dier. Als je dat doet, rent hij zeker achter je aan.'

Yuhi is helemaal van zijn stuk. Maar toch is hij ook een beetje trots dat hij 'de aanval' zo goed doorstaan heeft. Zijn knieën knikken nog als ze de terugweg aanvatten. Onderweg zegt Yuhi geen woord.

Rugo

De jeep hotst en botst op de hobbelige weg. Zopas zijn ze Kinigi gepasseerd, en nu rijdt Bern in de richting van Yuhi's dorp. Ingrid houdt zich stevig vast aan de handgreep om niet met haar hoofd tegen het dak te stoten. Achterin zit Yuhi. Een bank is er niet, maar in de laadbak ligt wel een dun kussentje, dat de ergste schokken moet opvangen.

Yuhi vindt dat trouwens helemaal niet erg. Voor het eerst van zijn leven zit hij in een auto. Wat een avontuur! Hij kijkt naar de bomen en de struiken die voorbijflitsen. Hij ziet de hutten en de kinderen die naar buiten komen lopen als de auto nadert. Dat heeft Yuhi zelf ook zo vaak gedaan. Je weet maar nooit of het toeristen zijn die cadeautjes uitdelen. Yuhi ziet alleen wat vóór de auto gebeurt. Achter hen waait een enorme, rode stofwolk op. Maar dat is prachtig genoeg. Kippen stuiven kakelend weg, en één keer moet Bern zelfs hard remmen voor een geitje dat recht voor de auto uit blijft lopen en blijkbaar niet op het idee komt links of rechts uit te wijken. Yuhi ziet de keikloppers die overal voor hun hutten zitten. Mannen, vrouwen, kinderen zelfs. Uit de rivier hebben ze keien aangesleurd. Die liggen op een grote stapel links van hen. Met een zware hamer slaan ze kei voor kei in brokjes en maken er aan de rechterkant een stapel mee. Eén keer in de week komt een vrachtwagen de steenslag ophalen. Daar worden dan elders in het land wegen mee aangelegd.

Yuhi is blij dat hij weer naar huis kan. Zijn arm is bijna genezen. Het verband is nu vervangen door een grote pleister. Bijna een hele week is hij weg geweest. Bern stuurde een bode naar het dorp, daags nadat hij Yuhi had gevonden. Biheko, zijn moeder, was heel erg blij, toen ze hoorde dat haar lieveling terecht was. Ze liet hem de groeten doen en hoopte dat hij voor het trouwfeest thuis zou zijn. Dan krijg je een kalebas

bananenbier, liet ze zeggen.

Terwijl Yuhi zich schrap zet tegen Ingrids bank om de zwaarste schokken op te vangen, denkt hij ook aan Bzira. Zij zal wel ongerust geweest zijn. Maar morgen op het feest zal ze met hem dansen, en dan zal het hele avontuur weer vergeten zijn.

De jeep rijdt het dorpsplein op. Yuhi ziet het meteen: de voorbereiding van het trouwfeest is volop aan de gang. Voor het huis van de onderwijzer maken de mannen een afdakje van bananenbladeren. En in een hoek van het plein repeteren de meisjes van het dorp liedjes en dansjes. Yuhi kan de heldere klank van de tamtam al horen. Maar als de meisjes de jeep in de gaten krijgen, stuiven ze er als een klad eenden naar toe.

Yuhi glundert als hij Bzira ziet. Ze wuift hem uitbundig toe door het zijraampje, en als Bern het portier openzet om hem te laten uitstappen, grijpt ze meteen zijn hand vast en drukt haar nagels in zijn vlees.

Dan komt Biheko aangelopen. Haar dikke, blote armen schudden heen en weer, en van ver roept ze al luidkeels:

'O, Yuhi, schat van mijn hart, licht van mijn ogen, lieve, lieve Yuhi, kom hier aan mijn hart, mijn zoon, ik laat je nooit meer van me weggaan!'

Ze drukt hem inderdaad zo stevig tegen zich aan dat één van de andere toegelopen vrouwen het uitschatert:

'Druk hem maar niet dood, Biheko. Anders zit je weer zonder.'

Iedereen lacht, en iedereen wil ook de prachtige pleister op Yuhi's arm zien. Ingrid en Bern staan lachend toe te kijken.

'Waar is vader?' vraagt Yuhi plots.

'Sssttt', fluistert Biheko. 'Die zie je straks, als die bazungu weg zijn. Hij wil de leider van de stroperspatrouilles maar liever niet onder ogen komen.'

Dat begrijpt Yuhi. Toch neemt hij zijn moeder bij de hand en leidt

haar naar Ingrid en Bern.

'Bern heeft me gered', zegt hij. 'En Ingrid heeft me verzorgd.'

Biheko weet niet wat ze moet zeggen. Ze neemt alleen maar Ingrids hand tussen haar beide handen en schudt die zachtjes, een hele tijd lang. Ze stopt daar pas mee, als ze voelt hoe haar ogen vochtig worden. Ze draait zich om en droogt haar tranen met een hoekje van haar omslagdoek.

Dan komt de onderwijzer eraan. Hij stapt recht op Bern af, schudt hem de hand en zegt in vlekkeloos Frans:

'Mag ik u namens het hele dorp bedanken voor de goede zorgen waarmee jullie Yuhi hebben omringd. Morgen trouwt mijn dochter. Het zou mij een heel groot genoegen zijn jullie als eregasten op het feest te mogen ontvangen.'

Yuhi maakt zich los van zijn moeder, rent tot bij Ingrid en roept:

'Jullie komen toch? Dan kunnen jullie Bzira zien dansen en bananenbier drinken. Vader maakt het beste bananenbier van de hele streek.'

Ingrid glimlacht, kijkt even naar Bern en knikt dan.

'Ja, we zullen er zijn. Bedankt voor de uitnodiging. Maar nu moeten we echter verder. We hebben vandaag nog heel wat te doen.'

De jeep verdwijnt in een grote, rode stofwolk. Yuhi wuift ze nog een tijdje na. Dan brokkelt het groepje uit elkaar, en iedereen gaat weer aan het werk. Er is immers nog zoveel te doen voor het feest van morgen. Maar Yuhi loopt de rugo, de omheining van hun hut, in naar zijn vader. Murambi pakt hem stevig bij zijn schouders, en terwijl Biheko voor allebei een portie bonen uitschept, praten ze honderduit over wat er allemaal gebeurd is, sinds ze daarboven in het woud uit elkaar gingen. Murambi vertelt met een duivelse blik in zijn ogen het verhaal van zijn ontsnapping. Hoe hij als een antilope de helling af rende, springend, glijdend en steun zoekend aan stammetjes en takken. Een kwartier lang

hebben ze hem achternagezeten. Dan werd zijn voorsprong steeds groter, en Murambi wist dat hij gewonnen had. Yuhi ziet hoe zijn ogen nog naglinsteren van de pret.

'Alleen om jou maakte ik me zorgen, Yuhi. Ik ben nog een halve dag in het woud gebleven. In het schemerdonker ben ik weer naar huis geslopen. Je was er niet. Daar was ik niet meteen ongerust over. Ik vond het aannemelijk dat je voor alle veiligheid de nacht in het woud zou doorbrengen. Maar toen je ook de volgende avond nog niet was opgedaagd, zat ik er zwaar mee. Hadden ze je toch te pakken? Of was er iets ernstigers gebeurd? De derde morgen besloot oom Nturo naar Ruhengeri te gaan om daar voorzichtig te informeren of je misschien in de gevangenis zat. Ikzelf zou ondertussen met een paar mannen het woud in trekken om je te zoeken. We stonden net klaar om te vertrekken, toen hier een parkwachter kwam opdagen. Hij vertelde hoe hij en Bern je hadden gevonden en dat je een paar dagen bij de blanken zou blijven om van een wond aan je arm te herstellen.'

Murambi zwijgt. Samen eten ze hun bonen op zonder nog een woord te spreken. Als ze ten slotte nog een banaan hebben gegeten, zegt Murambi:

'En nu jouw verhaal, Yuhi.'

Yuhi beschrijft zijn overnachting in de hageniaboom en zijn ontmoeting met de buffel de dag daarop. Ook over zijn verblijf bij Ingrid en Bern brengt hij uitgebreid verslag uit. Maar over de gorilla's zwijgt hij.

Daar begint hij pas over in de namiddag, als hij alleen is met Bzira. Zij zal hem niet uitlachen. Dat weet hij. Aan haar vertelt hij in geuren en kleuren over zijn twee ontmoetingen met de gorilla's. Hij zegt haar zelfs hoe bang hij die eerste keer was. Yuhi is blij dat hij weer dicht bij Bzira is. Samen slenteren ze door het dorp en gaan naar de voorbereiding van het feest kijken. De mannen zijn bijna klaar met het afdakje. Ze hebben palen in de grond gestoken en daar bovenop wat bamboestengels tot een dak

samengesjord. Nu moeten er nog bananenbladeren bovenop worden gelegd om het waterdicht te maken. De bladeren liggen al klaar.

'Hé, Yuhi, Bzira!'

Kabeja, een jonge kerel, wenkt hen.

'Sta daar niet zo te lummelen, jongens! Kom een handje helpen. Klim het dak maar op en maak de bladeren vast. Wij zijn te zwaar voor dat werk.'

Vlug als meerkatten klimmen Yuhi en Bzira elk langs een paal omhoog. Kabeja en zijn vriend Ntare steken de bladeren omhoog. Yuhi legt ze als dakpannen over elkaar, en Bzira maakt de uiteinden vast met een soepele bladnerf. Dat hebben ze al eerder gedaan. Het werk schiet aardig op. Kabeja en Ntare staan al in de schaduw. Als het laatste gat bijna dicht is, stoot Bzira Yuhi aan. Karangwa komt recht op het afdak af. Yuhi drukt zich diep in de bananenbladeren en blijft doodstil liggen. Nadat Karangwa hem vorige week zo heeft uitgelachen, toen hij over de gorilla's vertelde, wil Yuhi hem liever niet zien. Maar hij kan hem wel horen. Karangwa staat nu onder het afdak met Kabeja en Ntare te praten. Hij fluistert bijna. Yuhi en Bzira spitsen hun oren.

'Hebben jullie wat te doen vanavond?'

'Niets bijzonders.'

'Ik zou vannacht het Park in willen. Ik heb gisteren wat stroppen uitgezet in de bamboebossen. Misschien zitten er wel een paar antiloopjes in. Een extraatje voor het feest morgen. Als we tegen het donker boven zijn, kunnen we daar overnachten. Zo gauw het licht wordt, controleren we de stroppen, en tegen dat het feest begint, zijn we terug met de buit.'

'Oké, ik haal mijn speer en ik ga mee', zegt Kabeja.

'Ik ook', knikt Ntare.

'Goed, zorg ervoor dat je over een half uurtje aan de bron bent. En neem wat mee om te knabbelen.'

Karangwa slentert weg in de richting van zijn hut.

'Hé, Yuhi, hoe zit het daarboven? Dat laatste stukje krijgen jullie zeker wel alleen voor mekaar. Wij moeten weg.'

Terwijl hij dat zegt, geeft Kabeja een laatste pak bladeren aan en stapt neuriënd op.

'Bzira, ik moet achter hen aan. Ze gaan naar de bamboebossen. Daar zit groep 13. Als ze toevallig op Mirthi stoten, maken ze hem dood, en dan valt heel de gorillagroep uiteen. Dat mag niet gebeuren, Bzira.'

'Ik ga mee.'

'Ben je gek? Dat is toch niets voor meisjes. Het kan echt gevaarlijk worden, hoor.'

'Yuhi, ik laat je nooit meer alleen weggaan. Als jij Karangwa achterna wil, is mij dat goed. Maar ik ga mee. Overigens ben ik helemaal niet bang. Je zegt toch zelf dat gorilla's niet gevaarlijk zijn. En we zijn toch samen, Yuhi.'

'Oké, oké, we gaan samen.'

Yuhi zucht eens. Eigenlijk is hij blij dat Bzira met hem mee wil. Vliegensvlug maken ze de laatste bladeren vast. Dan klimmen ze naar beneden, grabbelen nog gauw een paar bananen mee uit de hut en lopen dan zo hard ze kunnen naar de bron. Ze zijn het eerst.

Ze verschuilen zich zorgvuldig in het struikgewas. Door de bladeren heen kunnen ze de bron in het oog houden. De put staat midden in een slijkerige poel. Een paar meisjes komen water halen. Terwijl ze hun blikken bussen vullen, maken ze grapjes en spatten met water naar elkaar. Ze maken veel plezier. Eentje lacht als een glibberige waterval. Yuhi en Bzira krijgen al zin om mee te doen. Maar ze kunnen zich beter gedeisd houden. De meisjes vertrekken. De zware, blikken bussen rusten op een gevlochten, strooien ringetje op hun hoofd. Ze deinen van links naar rechts op het ritme van hun heupen. Yuhi kijkt hen na met half gesloten ogen.

Daar zijn Kabeja en Ntare. De eerste draagt een speer, de tweede een machete. Ze gaan op een omgevallen boom vlak bij de bron zitten. De zon staat al laag. Over een goed uur zal het donker zijn.

Ineens duikt Karangwa op. Yuhi noch Bzira heeft gezien waar hij vandaan kwam. Ook Kabeja en Ntare hebben hem niet zien aankomen. Waarschijnlijk heeft hij een omweg gemaakt door het struikgewas. Karangwa heeft een speer én een machete bij zich. Ze groeten elkaar kort en vertrekken.

Pas als ze al een heel eind weg zijn, komen Yuhi en Bzira uit hun schuilplaats. Voorzichtig, altijd dekking zoekend achter bomen en struiken, schaduwen ze de drie jonge mannen. Die hebben gelukkig niet de minste argwaan en kijken niet achterom. Het schemert al, als ze de pyretrumvelden aan de rand van het Park bereiken. Yuhi en Bzira zijn nu veel dichterbij gekomen, tot op nauwelijks vijftig meter. Maar de begroeiing is hier zo dik dat ze niet bang hoeven te zijn om ontdekt te worden. Als ze de rand van het bamboebos bereiken, is het stikdonker. Yuhi houdt Bzira's hand vast en blijft plots staan.

'Ik geloof dat ze hier de nacht zullen doorbrengen,' fluistert hij.

Bzira knikt. Ze hoort nu ook de macheteslagen waarmee Karangwa en Ntare wat onderhout afhakken om een vuurtje te maken. Even later dansen de vlammen. De drie mannen zitten rond het vuur en eten wat. Hun schaduwen flitsen reuzegroot over het gebladerte. Van op een afstand is het een spookachtig gezicht.

Bzira leunt dicht tegen Yuhi aan. Hij legt zijn arm over haar schouder en voelt hoe warm ze is. Ze drukt haar lippen tegen zijn oor en fluistert:

'Jij bent de liefste jongen die ik ken.'

Vijftig meter verderop gaan de drie jonge mannen zo dicht mogelijk bij het smeulende vuurtje liggen. Spoedig slapen ze. Yuhi en Bzira horen Ntare snurken. Ze kruipen dicht tegen elkaar aan in het droge mos. Ze

houden elkaar stevig vast, en Yuhi geeft Bzira een zoentje in haar hals en op haar schouder. Wat een geluk dat ik niet alleen ben gekomen, denkt hij nog, net voor hij inslaapt.

Ngagi

Het luide, klagerige geroep van een ibis maakt Yuhi met een schok klaarwakker. Het is dag. Ook Bzira komt geeuwend overeind. Ze huivert. Yuhi geeft haar een teken stil te zijn en gaat voorzichtig op zijn knieën zitten. Hij tuurt door het struikgewas, beweegt zijn hoofd van links naar rechts om beter te zien. Dan laat hij zich met hangende schouders weer zakken.

'Ze zijn weg,' zegt hij.

'Hoezo, ze zijn weg?'

Bzira springt nu op, kijkt vluchtig rond en stapt dan recht op het vuur af. De witte as is nog warm. Maar van Karangwa, Kabeja en Ntare geen spoor.

Yuhi komt haar achterna en vloekt binnensmonds.

'We zijn ze kwijt', zegt hij. 'Stom van ons zolang te slapen. We moeten ze in elk geval terugvinden.'

Koortsachtig beginnen ze allebei naar een spoor te zoeken. Ze volgen een eindje het smalle pad dat bergop loopt. Bijna zeker zijn de stropers daarlangs vertrokken. Dat klopt. Aan de rand van een plas ziet Bzira een voetafdruk in het slijk. Maar nauwelijks honderd meter verder houdt de weg op. Ze staan nu op een vlak stuk dat helemaal omzoomd is met bamboe. Nergens een spoor te bekennen. Yuhi had gehoopt minstens wat afgehakte stengels te vinden, waar de mannen de weg met de machete hadden vrijgemaakt. Maar er is niets te zien. De bamboepollen staan hier ook ver genoeg uit elkaar om een volwassen man door te laten.

'We moeten ze vinden, Bzira. Als ze de gorilla's tegenkomen, wordt het een slachtpartij. Dat mag niet gebeuren. We moéten ze vinden!'

Yuhi slaat lukraak een richting in. Hij wurmt zich tussen de

bamboestengels door. Bzira volgt hem op de voet. Bijna een uur zwerven ze zo doelloos rond. Dan gaat Yuhi ontgoocheld zitten. Hij zou wel kunnen huilen. Bzira komt naast hem zitten. Nu slaat ze haar arm om zijn schouders. Ze zeggen geen woord. Bzira rilt.

Hier zitten ze dan in dat eindeloze bamboewoud. Ergens controleren nu drie mannen hun stroppen, waarin misschien een arm duikertje hangt te bengelen, aan de poot omhooggetrokken. Als ze de gorilla's maar niet ontmoeten, denkt Yuhi. Overal rondom hen wiegen de bamboestengels. Zo ver ze kunnen kijken: bamboe en nog eens bamboe, die zachtjes kreunt in de wind. De stengels schuiven over elkaar. Het lijkt wel fluisteren. In het dorp vertellen ze dat de goden in het bamboewoud wonen. Als je heel stil bent, kun je horen hoe ze elkaar de geheimen van de bomen en de bergen toefluisteren. Maar Yuhi verstaat hun gefluister niet, hoe graag hij het ook zou willen.

Plots verbreekt een gil de stilte. Ngagi! Gorilla's! Opgewonden mannenstemmen. Dichtbij. Yuhi en Bzira springen tegelijk op. Zo snel ze kunnen, rennen ze in de richting van het geluid. Het lijkt eindeloos ver, en Yuhi is bang dat hij te laat zal komen. Hij springt tussen de bamboestengels door. Struikelt. Krabbelt weer overeind. Bzira blijft geen moment achter. Handige meid, denkt Yuhi. Hij is zo blij dat ze erbij is.

Dan belanden ze onverwacht op een open plek. Met één blik overschouwt Yuhi de situatie. Links, op de zacht glooiende helling, staat Mirthi. Hij is erg opgewonden en wiegt van de ene voorpoot op de andere. Achter hem verdwijnen zijn wijfjes met hun jongen geruisloos in het struikgewas. Rechts staat Karangwa met geheven speer. Elk spier van zijn lichaam is gespannen. Tussen hem en Mirthi ligt niet meer dan vijftien meter. Van Ntare en Kabeja geen spoor. Die zijn blijkbaar gevlucht. Maar Karangwa niet. Hij staart als in een droom naar Mirthi. Karangwa lijkt wel betoverd. De gorilla gromt. Een diepe grom, die langzaam sterker wordt en in een ritmisch gebrul overgaat. Yuhi snakt

naar adem. Zijn hart klopt hoorbaar in zijn keel. Karangwa's arm gaat achteruit. Tergend langzaam. Bzira vouwt haar handen samen en brengt ze voor haar openstaande mond. Mirthi komt rechtop. Karangwa's vingers rollen nog één keer zenuwachtig over het uiteinde van de speer. Dan heft hij langzaam zijn hoofd op, strekt zijn arm tot het uiterste en...

'Niet doen!!!'

Yuhi's stem slaat schor over. Maar op Bzira werkt dat als een zweepslag. Met één lenige tijgersprong duikt ze naar Karangwa's benen en plant haar scherpe tanden in zijn enkel. Mirthi staat nu als een reus rechtop. Karangwa wankelt. Nog voert hij de beweging uit die zijn lichaam zo zorgvuldig heeft voorbereid. Zijn arm schiet naar voren en gooit de speer weg in de richting van Mirthi. Maar tegelijk verliest hij zijn evenwicht, net genoeg om het wapen zijn doel te laten missen. Het vliegt rakelings naast Mirthi's kop het struikgewas in. De mannetjesgorilla stoot nu een woest gebrul uit. Karangwa stampt Bzira van zich af, krabbelt in paniek overeind en zet het op een lopen. Maar ver komt hij niet. Na nauwelijks tien passen trapt de ongelukkige in één van zijn eigen vallen. Het dunne nylontouw klemt om zijn been, en even later hangt Karangwa ondersteboven te bengelen, zo'n halve meter boven de grond. Voor Mirthi is dat de klap op de vuurpijl. De zwarte kolos rukt met één van zijn enorme handen een armdikke bamboestok uit de grond. Die zwaait hij boven zijn hoofd, terwijl hij vooruit stormt, recht op Karangwa af. Maar tussen hen in ligt Bzira nog beduusd op haar rug van Karangwa's schop te bekomen. Met één sprong is Yuhi bij haar. Hij rukt haar overeind, en samen staan ze oog in oog met Mirthi, die buiten zichzelf van opwinding op hen afstormt. In een fractie van een seconde flitsen tientallen gedachten door Yuhi's hoofd. De les van Baranyenka. De gesprekken met Ingrid. Het voorbeeld van Ndume.

'Ogen dicht!' snauwt hij. Bzira gehoorzaamt als verlamd. Yuhi buigt zijn hoofd en gromt met gesloten ogen. Tegelijk voelt hij hoe Mirthi

rakelings langs hem scheert. Hij ruikt heel sterk de indringende geur van het opgewonden dier. De wereld kraakt als het mannetje de lange, dikke bamboestok met één slag op de grond verbrijzelt. Even is het doodstil. Dan draait Mirthi zich om en wandelt de helling op, zijn wijfjes achterna. Niet één keer kijkt hij nog om. Yuhi staart hem na. Zijn knieën trillen, en zijn benen zijn slap als touw. Dicht tegen hem aan hijgt Bzira, nog helemaal ontdaan.

'Het is voorbij, Bzira', zegt Yuhi.

'Ja, het is voorbij. Hij is gered.'

Dan pas denken ze aan Karangwa. Die hangt nog altijd aan het nylontouw te bengelen. Hij is totaal versuft van zoveel emoties in zo'n korte tijd. En van de pijn. Het touw is diep in zijn vlees gedrongen. Een gapende, rode snijwond zit als een ring om zijn kuit.

'Kom, help me even', stamelt Yuhi.

Samen met Bzira tracht hij Karangwa op te tillen. Maar de veerkrachtige bamboestengels houden de lus strak gespannen, en het enige wat ze bereiken, is dat Karangwa kermt van de pijn.

'We moeten een machete hebben', besluit Yuhi. 'Waar zitten die lafaards? Kabeja! Ntare! Kom maar hier. We hebben jullie nodig!'

Het duurt nog een hele tijd, vooraleer de mannen opdagen. Ze zijn een eind verderop in een boom gevlucht en hebben van daaruit alles gezien. Ze kijken naar Yuhi als was die een tovenaar.

'Blijf daar niet zo stom staan gapen. Geef die machete hier en help even.'

Terwijl ze met zijn drieën Karangwa vasthouden, snijdt Yuhi het dunne touw door. Ondanks de steun komt het slachtoffer toch nog vrij onzacht op de grond terecht. Karangwa kreunt. Opstaan wil niet lukken. Waarschijnlijk is zijn been ontwricht. Dat wordt dus dragen. Kabeja en Ntare sjorren vlug een berrie van bamboestokken in elkaar. Ondertussen verbindt Bzira heel handig de lelijke snijwond met een reep stof die ze

van haar rok heeft gescheurd. Karangwa wordt op de berrie gelegd, en de moeizame afdaling begint. Kabeja en Ntare dragen hun makker. Dan volgen Yuhi en Bzira, hand in hand. Onderweg spreken ze geen woord. Maar ze hebben elkaar nog nooit zoveel gezegd.

Het feest is eindelijk toch op gang gekomen. De volle maan stijgt loodrecht aan de hemel en verlicht de binnenplaats achter de woning van de onderwijzer. Het jonge volkje zingt en danst in een grote kring. Vooraan zit het stralende, pas getrouwde paar. Een meisje slaat een wild ritme op een kleine, heldere tamtam en zingt met vlijmscherpe stem. Wekenlang hebben ze met z'n allen 's avonds aan de waterput de liederen gecomponeerd en ingestudeerd. Eindeloze strofen vol wensen, begeleid door snelle vingers op het trommelvel. Telkens weer valt het hele koor in. En dan komt een nieuwe zin, een nieuwe wens.

'O, lieve bruid, hoe vaak
hebben wij samen gespeeld.
We haalden samen water aan de put.
We waren jong en onbezorgd
en zongen heel de dag.'

En het koor valt de voorzangeres bij:

'Wij, meisjes van de buurt,
wij blijven van je houden.
Op ons kun je altijd rekenen,
en Imana waakt over je.'

En de voorzangeres slingert alweer een nieuwe strofe de heldere nacht in:

'Jij verlaat je ouders, maar vindt een ander.
Je bruidegom is goed voor je. Hij zal je altijd helpen.
Zijn ouders worden jouw ouders,
bij hen vind je liefde en rust.'

'Wij, meisjes van de buurt,
wij blijven van je houden.
Op ons kun je altijd rekenen,
en Imana waakt over je.'

En zo gaat het door en door, wel een kwartier lang. Dan volgt weer een ander lied, nog langer en nog mooier.

Buiten onder het afdakje staan de mannen, de kalebas met bananenbier in de hand. Met een rietje drinken ze het vers gegiste vocht, en ze praten, terwijl uit de verte het gezang van de meisjes weerklinkt.

De onderwijzer praat met Murambi. Nu zijn ze allebei gelukkig. Maar het is me het dagje wel geweest. Bijna dacht de onderwijzer dat heel zijn dure trouwfeest niet zou doorgaan. Vijf mensen uit het dorp waren vanmorgen spoorloos. Over de drie jonge mannen zou niemand zich zorgen gemaakt hebben. Die trokken wel eens vaker de jungle in zonder iemand iets te zeggen. Maar Yuhi en Bzira, dat was wat anders. Kinderen hoorden 's avonds thuis te zijn in de hut. Biheko liep met rode ogen rond, en ook de moeder van Bzira wist niet meer wat te doen.

Murambi ging vanmorgen vroeg al van de ene hut naar de andere. Overal vroeg hij of iemand Bzira of Yuhi nog gezien had. Maar niemand kon hem helpen. Iedereen leefde met hem mee, wel acht of tien mannen waren meteen bereid mee te gaan zoeken. Maar waar? Murambi wist niet eens waar hij moest beginnen. De trouwplechtigheid zelf had meer van een begrafenis. Iedereen had met de arme ouders van Yuhi en Bzira te doen. In de namiddag waren Ingrid en Bern ook aangekomen, netjes

uitgedost voor het feest. Het zag er op dat moment naar uit dat het niet zou doorgaan. Bern stelde meteen zijn gammele jeep ter beschikking om op zoektocht te gaan. Maar net toen alles geregeld was en de jeep zou vertrekken, kwam een meisje van acht zo snel ze kon het dorp binnengerend en riep:

'Ze zijn er! Ze zijn er!'

Het hele dorp liep hen tegemoet. Kabeja en Ntare waren doodop. Urenlang hadden ze de berrie met Karangwa gedragen. Die voelde zich intussen al een stuk beter. Hij had weliswaar nog veel pijn in zijn been, maar was toch fit genoeg om het hele verhaal te doen. Hij vertelde hoe Yuhi en Bzira zijn leven hadden gered en dat Yuhi een geheimzinnige macht bleek te hebben over de gorilla's. Biheko was zo blij dat ze haar zoon voor de tweede keer in een paar dagen tijd terugvond. Ze vergat hem zelfs een standje te geven. En de onderwijzer? Die glunderde.

'Nu kan het feest toch doorgaan', zei hij.

Vier meisjes dansen de umusambi, de dans van de kraanvogels. Ze staan in een vierkant en maken danspasjes naar elkaar toe. Met hun armen, de ellebogen achteruit, beelden ze de balts van de kraanvogel uit. Sierlijk bewegen ze op de tonen van een opgewekt lied. Ze draaien met hun schouders en houden alleen maar even op met hun armen te slaan, als hun rokken van het wilde dansen loskomen en ze die opnieuw moeten knopen.

Yuhi houdt Bzira's hand vast. Naast hen zitten Ingrid en Bern. Zij maken zo'n inlands trouwfeest voor het eerst mee en genieten ervan. Bern is bereid voor die hele stropersgeschiedenis de ogen te sluiten. Per slot van rekening heeft hij niemand betrapt, en de stropers zelf hebben hun lesje gehad. Verder is hij hier te gast. Laten we dan maar niet te moeilijk doen, denkt hij.

De kalebassen met pombe, bananenbier, gaan van hand tot hand.

Het is goed bier. Iedereen is vol lof. Er wordt zelfs een lied gezongen om Murambi ervoor te bedanken. Kruik na kruik wordt leeggemaakt.

Dan wordt een speciale attractie aangekondigd. Vier tamtams beginnen tegelijk te roffelen. Diepe dreunen klinken in de nacht. Yuhi voelt ze tot in zijn binnenste trillen. Drie mannen met speren in de hand dansen het plein op. Eén van hen is Ntare. Ze hebben dierenhuiden omgehangen en dragen een klein schild in hun linkerhand. Ze dansen wild in het rond op de roffels van de tamtams. Plots verandert het ritme, en op hetzelfde moment springt een andere danser in de kring. Hij is helemaal in het zwart en draagt een levensgroot gorillamasker. De drie krijgers slaan met hun speren op de grond, laten zich vallen en rollen in het stof. De gorilla stormt telkens weer vooruit, en de anderen deinzen al dansend achteruit. De omstanders lachen en klappen het ritme mee.

Bzira knijpt in Yuhi's hand. Die heeft natuurlijk ook allang door dat de hele dans ter ere van hem wordt opgevoerd. Eerlijk gezegd is hij er een beetje verlegen over.

Nu legt één van de krijgers zijn schild en speer op de grond en gaat met blote handen pal voor de gorilla staan. Die danst in wilde vaart op hem af, maar houdt telkens weer in, alsof hij niet verder kan. De jonge krijger strekt zijn armen uit en buigt zijn hoofd naar voren. De gorilla-danser draait zich om en zet het op een lopen, de hele kring rond. Dan wipt hij met één grote sprong over de berrie waarop Karangwa ligt. Die vergeet zijn zere been, klapt enthousiast in zijn handen en roept luidkeels:

'Lang leve Yuhi!'

Tegelijk zet de voorzangeres weer een nieuw lied in. Een lied voor Yuhi. Dit keer improviseert ze het ongetwijfeld ter plaatse.

'Is Yuhi geen held?'
'Yee, yee, hij is een held', antwoordt het koor.

'Is hij niet één van ons?'
'Yee, yee, hij is één van ons.'

Plots springt Ntare naar voren, tilt Yuhi op zijn schouders en danst met hem de kring rond. Alle krijgers en jonge mannen dansen achter hem aan. Langzaam schuifelen ze in het rond en slaan met hun rechterhand op hun mond op de maat van het opzwepende lied.

'Is Yuhi niet de hoeder van het oerwoud?'
'Yee, yee, hij hoedt het oerwoud.'
'Is hij niet de vriend van de gorilla's?'
'Yee, yee, Yuhi is de gorillavriend!'

Buiten de kring klappen Murambi en Biheko driftig mee in de handen. Zelfs oom Nturo danst mee op zijn eentje. En als Yuhi vanaf de schouders van Ntare Bzira ziet zitten, merkt hij hoe trots ze op hem is. Die lieve, lieve Bzira.

Eindelijk zit Yuhi weer tussen haar en Ingrid in. Zo'n heldenrol is eigenlijk niets voor hem, bedenkt hij. Hij drinkt nog een slok pombe. Ingrid lacht.

'Hé, jonge held, zorg er maar voor dat je niet dronken wordt.'

Maar Yuhi wordt niet dronken. Hij zit alleen nog op iets te broeden. Iets wat hij absoluut aan Ingrid vragen wil. Maar hij durft niet goed. Daarom drinkt hij nog een slok. En nog één. Tot hij het durft.

Vier meisjes zingen nu met slepende stemmen een wiegelied. De kleine kinderen slapen in het huis van de onderwijzer dicht op elkaar gepakt op een gevlochten mat. De klanken van het lied lijken wel een kano die op het Kivumeer heen en weer deint. Bzira geeuwt. Maar Yuhi houdt zich kloek. Eindelijk durft hij zijn vraag stellen.

'Ingrid.'

'Ja, Yuhi.'

'Ik wil je iets vragen.'

'Zeg maar op, Yuhi.'

'Ik zou... ik zou wachter willen worden in het Park. Kan dat?'

Ingrid kijkt hem blij verrast aan.

'Natuurlijk kan dat, Yuhi. Tenminste later. Nu ben je daar nog te jong voor.'

Dat had Yuhi zelf ook al gevreesd. Maar wat kan hij nu al doen om later wachter te worden?

'Je moet beginnen met goed je lessen te leren, Yuhi. Vooral je Frans. Na de lagere school kun je dan in Kigali middelbaar onderwijs volgen. Dat heb je absoluut nodig om wachter of gids te worden in het Park. Ondertussen mag je natuurlijk zo vaak je maar wil bij ons komen. Dan gaan we samen naar de gorilla's. En misschien word jij nog leider van het Gorillaproject. Wij blijven hier niet eeuwig, zie je. Het is de bedoeling dat jullie, Rwandezen, zo snel mogelijk zelf het beheer van het Park en het behoud van de gorilla's in handen nemen.'

Yuhi knikt. Hij heeft een hekel aan de Franse les. Maar als hij dat nodig heeft om parkwachter te worden, dan zal hij er zijn best voor doen. Dat staat voor hem vast.

De maan is al ver over haar hoogtepunt, als Ingrid en Bern opstappen. Ze bedanken de onderwijzer en spreken af dat Ingrid de volgende dag even terugkeert om Karangwa's been te verzorgen. Nu heeft ze er maar een voorlopig verband rond gelegd.

Yuhi en Bzira wuiven hen uit, tot de rode lichten van de jeep door het opgewaaide stof niet meer te zien zijn. Maar het feest is nog niet afgelopen. Weer volgen liederen en dansen, al zijn de nieuwbakken bruid en bruidegom allang gaan slapen. De beste vriendinnen van de bruid zingen en dansen de hele nacht door en gaan bij dageraad het jonge paar met een lied wekken. Tegen die tijd zijn de meeste gasten naar hun

hutten teruggekeerd.

Als de maan in het westen ondergaat en een rosse gloed de oostelijke horizon overspoelt, stappen Yuhi en Bzira samen op. Ze wandelen een heel eind buiten het dorp, voorbij de bron nog, vanwaar ze een prachtig uitzicht hebben op de Sabinyo, de Tandberg. Flarden mist hangen over de hellingen, maar een het hoekige silhouet van de berg staat sterk afgetekend tegen de heldere ochtendhemel. Yuhi en Bzira zien hoe het zonlicht langzaam de hoogste toppen overspoelt. Ergens daarboven worden nu ook de gorilla's wakker. Yuhi slaat zijn arm om Bzira en drukt haar stevig tegen zich aan.

'Waaraan denk je?' vraagt hij zacht.

'Aan Mirthi', fluistert ze.

EINDE

Woorden- en namenlijst

Baranyenka: parkwachter die in opdracht van PGM de scholen bezoekt om daar voor de bescherming van de gorilla's te pleiten.

bazungu: blanken (ba = meervoud; mu = enkelvoud)

Bern: blanke medewerker aan PGM; leidt de antistroperspatrouilles; man van Ingrid.

Biheko: moeder van Yuhi.

Binego: jachtgezel van oom Nturo.

Bzira: vriendinnetje van Yuhi

eucalyptus: snel groeiende boomsoort, veel aangeplant in de tropen.

Fossey (Dian): Amerikaanse vrouw, die 18 jaar lang de gorilla's in Rwanda bestudeerde; werd op Kerstmis 1985 in haar kamp op de Visoke vermoord.

hagenia: grote boom uit het bergwoud, vaak bekleed met dikke mosbaarden.

Hutu: landbouwersvolk dat in Rwanda de meerderheid uitmaakt (naast 10 procent Tutsi en 1 procent Twa).

Imana: de god van de Rwandezen.

imbogo: kafferbuffel.

impereli: klipdas.

Ingrid: blanke medewerkster aan PGM; staat o.a. in voor de educatie; vrouw van Bern.

isha: duiker, een kleine antilopensoort.

Kabeja: jonge jager uit Yuhi's dorp.

Karangwa: jonge jager uit Yuhi's dorp.

Karisimbi: vulkaan in het noorden van Rwanda.

Kigali: hoofdstad van Rwanda.

Kinigi: dorpje aan de ingang van het Park der Vulkanen.

machete: junglemes.

maniok: tropisch gewas met eetbare wortels.

Mashira: klasgenoot van Yuhi.

Mirthi: zilverruggorilla; leider van groep 13.

Murambi: vader van Yuhi.

muzungu: blanke (mu = enkelvoud; ba = meervoud).

Ndume: gids die Ingrid naar de gorilla's vergezelt.

ngagi: gorilla.

Ntare: jonge jager uit Yuhi's dorp.

Nturo: oom van Yuhi; is ooit door een gorilla gebeten.

Nyiramachabelli: 'de-oude-dame-die-zonder-man-in-het-bos-woont': bijnaam die de Rwandezen aan gorillaonderzoekster Dian Fossey gaven.

N'zaka: jachtgezel van oom Nturo.

Park der Vulkanen: natuurreservaat in het noorden van Rwanda, waar de laatste berggorilla's leven.

PGM: Projet Gorille de Montagne = Berggorillaproject: een organisatie die de Rwandese regering helpt bij het beheer van het Park der Vulkanen.

pombe: bananenbier.

pyretrum: tropisch gewas waaruit insectenpoeder wordt gemaakt.

rugo: omheining rond een hut.

Ruhengeri: stadje in het noorden van Rwanda.

Sabinyo: vulkaan in het noorden van Rwanda.

Shundura: dorpje aan de rand van het Park der Vulkanen.

sorgho: tropisch graangewas.

Tutsi: herdersvolk dat in Rwanda zo'n 10 procent van de bevolking

uitmaakt (naast bijna 90 procent Hutu en 1 procent Twa).

Twa: jagersvolk, klein van gestalte, dat in Rwanda een kleine minderheid van de bevolking uitmaakt.

umusambi: dans van de kraanvogels.

Visoke: vulkaan in het noorden van Rwanda.

Yuhi: tienjarige schooljongen van het Twa-volk.

Wereld Natuur Fonds

Dit boek kwam tot stand in samenwerking met het Wereld Natuur Fonds (WWF).

Het WWF werd in 1961 opgericht in Zwitserland en is actief over de hele wereld.

Dit heeft o.a. bijgedragen tot de oprichting van honderden nationale parken, ook in ons land. Het WWF zet zich in voor het beschermen van bedreigde diersoorten, zoals de panda, de tijger en de walvis.

Voor meer informatie over het WWF kun je surfen naar:

WWF België: www.wwf.be

WNF Nederland: www.wnf.nl

Alle boeken van Willy Schuyesmans

Alle met ePUB gemerkte boeken zijn als e-boek verkrijgbaar op www.schuyesmans.be.

De zilverrug ePUB

Averbode-Altiora, 1988.

De huilers ePUB

Averbode-Altiora, 1989.

Tand om Tand ePUB

Averbode-Altiora, 1990, 1999.

Braam ePUB

Averbode-Altiora, 1992. / ShopMyBook, 2007.

De winter van de Belgica ePUB

Averbode-Altiora, 1993 /Davidsfonds, 2005.

De bende van de mol ePUB

Averbode-Altiora, 1994, 2001.

Morgen dood ik een leeuw

Kok Educatief, 1996. - Die Keure Kameleonbieb, 2011.

Ariadne ePUB

Averbode-Altiora, 1994, 1996.

Stilstaan ePUB

Averbode-Altiora,1995. - Davidsfonds, 2004.

Adieu Benjamin

Duitse vert. Stilstaan – Ars Edition, 1997. – ProBusiness, 2005.

Brand in de Tikkebossen ePUB

Averbode-Altiora, 1997.

Jan zegt nooit wat

Kok Educatief, 1998.

Middernachtzonde ePUB

Averbode,Altiora, 2001.

De ogen van de tiran

Averbode-Altiora, 2002.

Kwikloks

Averbode-Altiora, 2002.

Antigone’s keuze

Davidsfonds, 2003.

Arm en rijk

Die Keure Kameleonbieb, 2011.

Dian Fossey: Mama Gorilla

Die Keure Kameleonbieb, 2011.

Mayan en Mallerik

Die Keure Kameleonbieb, 2011.

De grote ontgoocheling

Die Keure Kameleonbieb, 2011.

Hoerenjong

Eigen beheer, 2013.